

درس‌نامه + آزمون‌های مبحثی و جامع + پاسخ‌های تشریحی

موج آزمون دین و زندگی

محمد رضایی‌بقا

انتشرالگو

آزمون جامع ۱۴ | آزمون دین و زندگی ۳ ۱۹ | آزمون دین و زندگی ۲ ۲۲ | آزمون دین و زندگی ۱ ۲۲

پیشگفتار

بسمه تعالی

«و ان لیس للانسان الا ما سعی: و اینکه بر انسان جز حاصل تلاش او نیست.»

با آگاهی کامل نسبت به سبک سؤالات جدید کنکور سراسری و دیدگاه طراحان و با اتکا به تجربه طراحی، گزینش سؤالات و تدریس روان و لزوم آشنایی با هنر آزمون دادن و مواجهه با سؤالات تستی و همچنین اهمیت مدیریت زمان، تصمیم به نگارش کتابی در قالب موج آزمون گرفتم. این کتاب با سؤالاتی استاندارد، نکته‌دار و پوشش‌دهنده مطالب کتاب درسی در کنار درس‌نامه‌های مفید، جامع و فشرده، شما را برای کنکور سراسری آماده می‌کند.

همه داوطلبان در هر سطحی از مطالعه، امکان بهره‌مندی از این مجموعه را دارند. بهتر است دانش‌آموزانی که از قبل هیچ مطالعه‌ای نداشته‌اند و یا مطالب را به صورت ناقص و پراکنده خوانده‌اند، ابتدا درس‌نامه‌های این کتاب را مطالعه کنند و سپس به سراغ آزمون‌ها بروند. همچنین دانش‌آموزانی که مطالب را به طور کامل مطالعه کرده‌اند، می‌توانند به عنوان خلاصه‌ای برای مرور نگاه کنند و با سرعت بیشتری وارد بخش آزمون‌ها شوند.

در ادامه به بررسی بخش‌های این کتاب می‌پردازیم:

الف) درس‌نامه:

در درس‌نامه‌ها، تمام نکات حفظی، مفهومی و آیات و احادیث کتاب‌های درسی که برای جمع‌بندی مناسب هستند به صورت نمودارهای درختی آورده شده است. ساختار نموداری درس‌نامه‌ها به شما کمک می‌کند مطالب را بهتر در ذهن خود بسپارید. همچنین در درس‌نامه‌ها مفاهیم و ارتباط همه آیات و احادیث و نکات ترکیبی بررسی شده است. زیرا معمولاً ۱۳ سؤال از کنکور سراسری، مربوط به آیات و ۴ سؤال مربوط به احادیث است که درصد قابل توجهی است و تسلط بر آن‌ها موفقیت شما را تضمین می‌کند.

ب) تکنیک‌ها:

بعد از درس‌نامه هر درس، برای افزایش مهارت سرعت تست‌زنی، یک یا چند تکنیک زیبای تستی همراه با مثال آورده شده است که در حل سریع تست‌ها به شما کمک می‌کند.

پ) آزمون‌های تک‌درس:

بعد از هر درس، یک آزمون ده سؤالی از مطالب و نکات آن درس آورده شده است. بیشتر سؤالات این آزمون‌ها، به صورت چند قسمتی هستند، یعنی به گونه‌ای طراحی شده‌اند که پاسخ هر سؤال، چندین بخش از درس را دربر می‌گیرد و به این ترتیب به دانش‌آموزان کمک می‌کند تا به مطالب کتاب درسی، تسلط بیشتری پیدا کنند.

یادتان باشد که در کنکور، برای پاسخگویی به هر ۱۰ سؤال، به طور استاندارد، ۷ دقیقه زمان دارید، پس تلاش کنید که با حل سؤالات بیشتر، مدت زمان پاسخگویی خود را به این استاندارد برسانید.

ت) آزمون‌های دوره‌ای:

جهت آمادگی ذهنی شما برای مواجهه با سؤالات ترکیبی در یک آزمون، هر چند درس یکبار، آزمون‌های دوره‌ای بدون در نظر گرفتن ترتیب درس‌ها گنجانده شده است.

ث) آزمون‌های جامع:

در این کتاب، ۵ آزمون جامع هر کتاب، ۳ آزمون ترکیبی دو کتاب، ۴ آزمون شبیه‌ساز کنکور و ۷ آزمون کنکورهای سراسری ۱۴۰۰ تدوین شده است و شما با موجی از آزمون‌ها گامی مطمئن برای قبولی در کنکور خواهید داشت.

ج) پاسخ‌های کاملاً تشریحی:

در این کتاب هرگاه با سؤالات چالشی مواجه شدید با مراجعه به پاسخ‌نامه تشریحی می‌توانید درک بهتری از سؤال داشته باشید.

در پایان، ضمن آرزوی سلامتی برای داوطلبان و بهره‌مندی آن‌ها از این اثر، از مسئولین، همکاران و همه دست‌اندرکاران انتشارات الگو به ویژه آقای احمد منصوری برای ویراستاری کتاب و خانم‌ها پریا میانجی و راضیه صالحی برای صفحه‌آرایی کتاب، کمال قدردانی را دارم.

و السلام علی من اتبع الهدی

محمد رضایی بقا

فهرست

دین و زندگی دهم

۴۱..... درس هفتم: فرجام کار

۴۴..... آزمون ۱۱: درس ۷- پایه دهم

۴۶..... درس هشتم: آهنگ سفر

۴۹..... آزمون ۱۲: درس ۸- پایه دهم

۵۱..... درس نهم: دوستی با خدا

۵۴..... آزمون ۱۳: درس ۹- پایه دهم

۵۶..... آزمون ۱۴: درس ۷ تا ۹- پایه دهم

۵۹..... درس دهم: یاری از نماز و روزه

۶۲..... آزمون ۱۵: درس ۱۰- پایه دهم

۶۴..... درس یازدهم: فضیلت آراستگی

۶۶..... آزمون ۱۶: درس ۱۱- پایه دهم

۶۸..... درس دوازدهم: زیبایی پوشیدگی

۷۰..... آزمون ۱۷: درس ۱۲- پایه دهم

۷۲..... آزمون ۱۸: درس ۱۰ تا ۱۲- پایه دهم

۷۵..... آزمون ۱۹: درس ۷ تا ۱۲- پایه دهم

۷۸..... آزمون ۲۰: درس ۷ تا ۱۲- پایه دهم

۸۱..... آزمون ۲۱: آزمون جامع درس ۱ تا ۱۲- پایه دهم

۸۴..... آزمون ۲۲: آزمون جامع درس ۱ تا ۱۲- پایه دهم

۲..... درس اول: هدف زندگی

۶..... آزمون ۱: درس ۱- پایه دهم

۸..... درس دوم: پر پرواز

۱۲..... آزمون ۲: درس ۲- پایه دهم

۱۳..... درس سوم: پنجره‌ای به روشنایی

۱۵..... آزمون ۳: درس ۳- پایه دهم

۱۷..... آزمون ۴: درس ۱ تا ۳- پایه دهم

۲۰..... درس چهارم: آینده روشن

۲۳..... آزمون ۵: درس ۴- پایه دهم

۲۵..... درس پنجم: منزلگاه بعد

۲۷..... آزمون ۶: درس ۵- پایه دهم

۲۸..... درس ششم: واقعه بزرگ

۳۰..... آزمون ۷: درس ۶- پایه دهم

۳۲..... آزمون ۸: درس ۴ تا ۶- پایه دهم

۳۵..... آزمون ۹: درس ۱ تا ۶- پایه دهم

۳۸..... آزمون ۱۰: درس ۱ تا ۶- پایه دهم

دین و زندگی یازدهم

درس هفتم: وضعیت مسلمانان پس از رحلت پیامبر (ص) .. ۱۳۷

آزمون ۳۳: درس ۷- پایه یازدهم ۱۴۰

درس هشتم: احیای ارزش‌های راستین ۱۴۲

آزمون ۳۴: درس ۸- پایه یازدهم ۱۴۵

درس نهم: عصر غیبت ۱۴۷

آزمون ۳۵: درس ۹- پایه یازدهم ۱۵۳

آزمون ۳۶: درس ۷ تا ۹- پایه یازدهم ۱۵۵

درس دهم: مرجعیت و ولایت فقیه ۱۵۸

آزمون ۳۷: درس ۱۰- پایه یازدهم ۱۶۲

درس یازدهم: عزت نفس ۱۶۴

آزمون ۳۸: درس ۱۱- پایه یازدهم ۱۶۸

درس دوازدهم: پیوند مقدس ۱۷۰

آزمون ۳۹: درس ۱۲- پایه یازدهم ۱۷۴

آزمون ۴۰: درس ۱۰ تا ۱۲- پایه یازدهم ۱۷۶

آزمون ۴۱: درس ۷ تا ۱۲- پایه یازدهم ۱۷۹

آزمون ۴۲: درس ۷ تا ۱۲- پایه یازدهم ۱۸۲

آزمون ۴۳: آزمون جامع درس ۱ تا ۱۲ - پایه یازدهم ... ۱۸۵

آزمون ۴۴: آزمون جامع درس ۱ تا ۱۲ - پایه یازدهم ... ۱۸۸

درس اول: هدایت الهی ۸۸

آزمون ۲۳: درس ۱- پایه یازدهم ۹۲

درس دوم: تداوم هدایت ۹۴

آزمون ۲۴: درس ۲- پایه یازدهم ۹۸

درس سوم: معجزه جاویدان ۱۰۰

آزمون ۲۵: درس ۳- پایه یازدهم ۱۰۳

آزمون ۲۶: درس ۱ تا ۳- پایه یازدهم ۱۰۵

درس چهارم: مسئولیت‌های پیامبر (ص) ۱۰۸

آزمون ۲۷: درس ۴- پایه یازدهم ۱۱۲

درس پنجم: امامت، تداوم رسالت ۱۱۴

آزمون ۲۸: درس ۵- پایه یازدهم ۱۱۹

درس ششم: پیشوایان اسوه ۱۲۱

آزمون ۲۹: درس ۶- پایه یازدهم ۱۲۶

آزمون ۳۰: درس ۴ تا ۶- پایه یازدهم ۱۲۸

آزمون ۳۱: درس ۱ تا ۶- پایه یازدهم ۱۳۱

آزمون ۳۲: درس ۱ تا ۶- پایه یازدهم ۱۳۴

دین و زندگی دوازدهم

- درس اول: هستی‌بخش ۱۹۲
- آزمون ۴۵: درس ۱- پایه دوازدهم ۱۹۶
- درس دوم: یگانه بی‌همتا ۱۹۸
- آزمون ۴۶: درس ۲- پایه دوازدهم ۲۰۲
- آزمون ۴۷: درس ۱ و ۲- پایه دوازدهم ۲۰۴
- درس سوم: توحید و سبک زندگی ۲۰۷
- آزمون ۴۸: درس ۳- پایه دوازدهم ۲۱۱
- آزمون ۴۹: درس ۱ تا ۳- پایه دوازدهم ۲۱۳
- درس چهارم: فقط برای تو ۲۱۶
- آزمون ۵۰: درس ۴- پایه دوازدهم ۲۲۱
- آزمون ۵۱: درس ۳ و ۴- پایه دوازدهم ۲۲۳
- درس پنجم: قدرت پرواز ۲۲۶
- آزمون ۵۲: درس ۵- پایه دوازدهم ۲۳۰
- درس ششم: سنت‌های خداوند در زندگی ۲۳۲
- آزمون ۵۳: درس ۶- پایه دوازدهم ۲۳۸
- آزمون ۵۴: درس ۵ و ۶- پایه دوازدهم ۲۴۰
- آزمون ۵۵: درس ۴ تا ۶- پایه دوازدهم ۲۴۳
- درس هفتم: بازگشت ۲۴۶
- آزمون ۵۶: درس ۷- پایه دوازدهم ۲۵۱
- درس هشتم: زندگی در دنیای امروز و عمل به احکام ۲۵۳
- آزمون ۵۷: درس ۸- پایه دوازدهم ۲۶۰
- آزمون ۵۸: درس ۷ و ۸- پایه دوازدهم ۲۶۲
- درس نهم: پایه‌های استوار ۲۶۵
- آزمون ۵۹: درس ۹- پایه دوازدهم ۲۷۰
- درس دهم: تمدن جدید و مسئولیت ما ۲۷۲
- آزمون ۶۰: درس ۱۰- پایه دوازدهم ۲۷۸
- آزمون ۶۱: درس ۹ و ۱۰- پایه دوازدهم ۲۸۰
- آزمون ۶۲: درس ۷ تا ۱۰- پایه دوازدهم ۲۸۳
- آزمون ۶۳: آزمون جامع درس ۱ تا ۱۰- پایه دوازدهم ... ۲۸۶

آزمون‌های جامع

پاسخ‌های تشریحی

- آزمون ۶۴: آزمون جامع - پایه دهم و یازدهم ۲۹۰
- آزمون ۶۵: آزمون جامع - پایه دهم و دوازدهم ۲۹۲
- آزمون ۶۶: آزمون جامع - پایه یازدهم و دوازدهم ۲۹۵
- آزمون ۶۷: آزمون جامع ۱ ..... ۲۹۸
- آزمون ۶۸: آزمون جامع ۲ ..... ۳۰۱
- آزمون ۶۹: آزمون جامع ۳ ..... ۳۰۴
- آزمون ۷۰: آزمون جامع ۴ ..... ۳۰۷
- آزمون ۷۱: آزمون جامع ۵ (تجربی ۱۴۰۰) ۳۱۰
- آزمون ۷۲: آزمون جامع ۶ (ریاضی ۱۴۰۰) ۳۱۳
- آزمون ۷۳: آزمون جامع ۷ (هنر ۱۴۰۰) ۳۱۶
- آزمون ۷۴: آزمون جامع ۸ (زبان ۱۴۰۰) ۳۱۹
- آزمون ۷۵: آزمون جامع ۹ (خارج از کشور ۱۴۰۰) ۳۲۲
- آزمون ۷۶: آزمون جامع ۱۰ (انسانی ۱۴۰۰) ۳۲۵
- آزمون ۷۷: آزمون جامع ۱۱ (انسانی خارج ۱۴۰۰) ۳۲۸

پاسخ تشریحی آزمون‌ها ۳۳۲

درس دوم

پر پرواز

مقدمه

- گام برداشتن به سوی هدف خلقت انسان (تقرب به خدا) ← رشد و کمال ← رستگاری
- اولین قدم در مسیر تقرب به خدا = شناخت انسان (خودشناسی)
- سودمندترین دانش‌ها = خودشناسی

شناخت سرمایه‌ها و توانایی‌ها

گرامی‌داشت انسان

- با دادن نعمت‌های مادی و معنوی و توانایی بهره‌مندی از آنها
- کرامت بخشیدن به انسان و برتری دادن بر بسیاری از مخلوقات (نه همه)
- قائل شدن جایگاه ویژه در نظام هستی

دو گام بسیار مهم برای حرکت به سوی هدف

- گام اول: شناخت سرمایه‌های انسان و چگونگی بهره‌گیری از آنها
- گام دوم: شناخت موانع حرکت انسان و دوری از آنها

پنج سرمایه انسان: ۱ عقل ۲ اراده و اختیار ۳ سرشت خدا آشنا ۴ گرایش به خیر و نیکی ۵ نفس لوامه ۶ راهنمایان الهی

۱ عقل: نیروی اندیشه، قوه تشخیص، دریافت حقایق، دوری از جهل و نادانی

سوره مائده، آیه ۵۸

آن‌ها هنگامی که مردم را به نماز فرا می‌خوانید، آن را به مسخره و بازی می‌گیرند؛ این به خاطر آن است که آن‌ها گروهی هستند که تعقل نمی‌کنند.

۱ استهزاء و تمسخر احکام الهی (به ویژه نماز) از آثار عدم بهره‌گیری از تعقل است و از جمله مصادیق این آیه، یزید بود که احکام الهی را به سخره می‌گرفت.

۲ عدم درک حکمت و فلسفه نماز، نتیجه عدم تعقل است. پس جهت درمان آن، باید از نیروی اندیشه بهره برد.

سوره ملک، آیه ۱۰

و می‌گویند: اگر ما گوش شنوا داشتیم یا تعقل می‌کردیم، در میان دوزخیان نبودیم.

۱ مطابق این آیه شریفه، دو راه‌هایی از دوزخ، عبارت‌اند از: ۱- داشتن گوش شنوا ۲- تعقل کردن

۲ بهره‌گیری از سرمایه بیرونی و حق‌پذیری از انبیا یا استفاده از سرمایه درونی عقل، نجات‌بخش انسان است.

۲ اراده و اختیار: مسئول سرنوشت خویش بودن، برگزیدن رستگاری و دوری از شقاوت با استفاده از عقل

سوره انسان، آیه ۳

ما راه را به او نشان دادیم
یا سپاسگزار خواهد بود
یا ناسپاس

إِنَّا هَدَيْنَاهُ السَّبِيلَ
إِمَّا شَاكِرًا
وَإِمَّا كَفُورًا

۱ لازمه مختار آفریدن انسان، هدایت الهی است

۲ پذیرش هدایت الهی، مصداق سپاسگزاری است.

۳ انسان در انتخاب راه رستگاری یا شقاوت، مختار است.

خودشناسی

۳ سرشت خدا آشنا (فطرت): گرایش به خدا و خدایابی و احساس محبت او در دل با نگرستن در خود یا تماشای جهان (سیر انفسی و آفاقی)

حدیث، امام علی (ع)

هیچ چیزی را مشاهده نکردم، مگر اینکه خدا را قبل از آن، بعد از آن و با آن دیدم.

۱ موجودات جهان، تجلی صفات خدا و آیات الهی هستند.

۲ اندیشیدن در پیدایش و نابودی و بقای موجودات، فطرت خداجوی انسان را بیدار می‌کند.

۳ مشهود بودن خداوند از راه تفکر در مخلوقات او برداشت می‌شود.

۴ این حدیث با بیت «دلی کز معرفت نور و صفا دید / به هر چیزی که دید، اول خدا دید» و شعر «به صحرا بنگرم صحرا تو بینم / به دریا بنگرم دریا تو بینم / به هر جا بنگرم کوه و در و دشت / نشان از قامت رعنا تو بینم» (درس ۱ روزهم) مرتبط است و عبارت اصلی آن «مَا رَأَيْتُ شَيْئًا إِلَّا وَرَأَيْتُ اللَّهَ قَبْلَهُ وَ بَعْدَهُ وَ مَعَهُ» می‌باشد.

گاهی غفلت‌ها (علت) سبب دوری ما از خدا و فراموشی یاد او می‌شود (معلول). وقتی به خود باز می‌گردیم، می‌گوییم:

شعر:

دوست نزدیک‌تر از من به من است / وین عجب‌تر که من از وی دورم
چه کنم با که توان گفت که او / در کنار من و من مهجورم

۴ گرایش به خیر و نیکی: گرایش به فضایل (صداقت، عزت نفس، عدالت)، بیزاری از رذایل اخلاقی (دورویی، حقارت نفس، ریا و ظلم)

سوره شمس، آیات ۷ و ۸

سوگند به نفس

و آن که سامانش بخشید

آن‌گاه بدکاری‌ها و تقوایش را به او الهام کرد.

وَ نَفْسٍ

وَ مَا سَوَّاهَا

فَالْهَمَّهَا فَجُورَهَا وَ تَقْوَاهَا

۱ سوگند به جان آدمی و خداوند، نشان از عظمت آن‌ها دارد.

۲ الهام خیر و نیکی، پس از آراستن نفس، صورت گرفته است.

۳ دوست داشتن فضایل و بیزاری از رذایل اخلاقی، درون فطرت انسان است.

۵ نفس لوامه (وجدان اخلاقی): به سبب گرایش به نیکی‌ها، واکنش سرزنش‌کننده و ملامت‌گر انسان پس از ارتکاب گناه برای

جبران آن، سوگند خدا به آن

سوره قیامت، آیه ۲

و سوگند

به نفس ملامت‌کننده

وَ لَا أَقْسِمُ

بِالنَّفْسِ اللَّوَّامَةِ

۱ سوگند خدا به نفس سرزنش‌گر، نشان از عظمت آن دارد.

۲ عامل درونی جبران گناه، نفس ملامت‌کننده است که مربوط به تمایلات عالی است. (فرد عالی، ترکیبی با درس ۱۱ یازدهم)

۶ راهنمایان الهی: پیامبران و پیشوایان با کتاب راهنما، برای نشان دادن راه سعادت و کمک کردن به انسان در پیمودن راه حق

سرمایه‌هایی در مسیر هدف ← هماهنگی هدف و سرمایه

هرچه سرمایه‌ها افزون گردد، هدف‌های بزرگ‌تری را می‌توان مد نظر قرار داد.

عقل با دوراندیشی، ما را از خوشی‌های زودگذر منع می‌کند.

وجدان با محکمه‌هایش ما را از راحت‌طلبی باز می‌دارد.

موانع رسیدن به هدف

۱. نفس اماره: عامل درونی، فرمان‌دهنده به بدی‌ها، دعوت‌کننده به گناه برای لذت‌های زودگذر دنیایی، مانع پیروی از عقل و وجدان

حدیث، امام علی (ع)

دشمن‌ترین دشمن تو، همان نفسی است که در درون توست.

۱. نفس اماره یا خودِ دانی، بدترین دشمن انسان است. (فجر دانی، ترکیبی با درس ۱۱ یازدهم)

۲. نامحسوس و درونی بودن دعوت نفس اماره، دلیل دشمن‌ترین بودن آن است.

۲. شیطان: عامل بیرونی، پندار برتر بودن از انسان، به فریب دادن ما سوگند خورده، بازداشتن از رسیدن به بهشت، وسوسه کردن و فریب دادن (کار و راه نفوذ او)، ما خود به او اجازه می‌دهیم.

سوره ابراهیم، آیه ۲۲

شیطان در روز قیامت به اهل جهنم می‌گوید: «خداوند به شما وعده حق داد؛ اما من به شما وعده‌ای دادم و خلاف آن عمل کردم. البته من بر شما تسلطی نداشتم؛ فقط شما را به گناه دعوت کردم. این خودتان بودید که دعوت مرا پذیرفتید. امروز خود را سرزنش کنید نه مرا. نه من می‌توانم به شما کمکی کنم و نه شما می‌توانید مرا نجات دهید.»

۱. شیطان از انسان سلب اختیار نمی‌کند.

۲. مقصر اصلی ارتکاب گناه، خود انسان است.

۳. سرزنش کردن خود در قیامت، معلول استفاده نادرست از قدرت اختیار در دنیا در برابر دعوت شیطان به گناه است.

سوره مائده، آیه ۹۱

شیطان می‌خواهد به وسیله شراب و قمار، در میان شما عداوت و کینه ایجاد کند و شما را از یاد خدا و نماز باز دارد.

۱. یکی از راه‌های فریب شیطان، غافل کردن از خدا و یاد اوست.

۲. یکی دیگر از راه‌های فریب خوردن از شیطان، ایجاد کینه و دشمنی (عداوت) میان مردم است.

۳. شراب و قمار، از گناهان بزرگ (اثم کبیر) و ابزارهای شیطان هستند.

سوره انعام، آیه ۴۳

و شیطان، هر کاری را که [گناهکاران] می‌کردند، در نظرشان زینت داد.

یکی از راه‌های دیگر فریب دادن شیطان، زیبا و لذت‌بخش نشان دادن گناه (نه دنیا) است.

سوره محمد، آیه ۲۵

کسانی که بعد از روشن شدن هدایت برای آن‌ها، پشت به حق کردند، شیطان اعمال زشتشان را در نظرشان زینت داده و آنان را با آرزوهای طولانی فریفته است.

۱. یکی دیگر از راه‌های فریب شیطان، سرگرم کردن انسان به آرزوهای سراب‌گونه دنیاست.

۲. اشاره به زیبا و لذت‌بخش نشان دادن گناه توسط شیطان

۳. خداوند با روشن کردن نور هدایت، حجت را بر انسان تمام می‌کند.

۴. پشت به حق کردن، نتیجه مختار بودن انسان است.

تکنیک

در آیات و احادیث، هرگاه حرف «ف» دیده شود، قبل از آن «مقدم» و بعد از آن «مؤخر» نامیده می‌شود. مثلاً در عبارت «سَوَّأَهَا فَالْهَمَّهَا» می‌گوییم سامان‌بخشی نفس، مقدم بر الهام نیکی به آن صورت پذیرفته است و الهام خیر و نیکی، مؤخر از سامان‌بخشی به نفس است.

تست مفهوم مستنبط از آیه شریفه ﴿وَنَفْسٍ وَمَا سَوَّاهَا فَأَلْهَمَهَا فُجُورَهَا وَتَقْوَاهَا﴾ در کدام مورد به درستی ذکر گردیده است؟

- ۱) سوگند خداوند به خودش و نفس انسان، نشان از عظمت ملامت‌گر درونی اوست.
- ۲) شناخت نیکی و بدی و گرایش به آن‌ها سبب واکنش نفس در برابر گناه است.
- ۳) سامان بخشیدن به نفس، مقدّم بر الهام نیکی‌ها و بدکاری‌ها به آن است.
- ۴) نفس ملهمه انسان، همان‌طور که از خداست، رو به سوی او دارد.

گزینه ۳

تکنیک

نکات مشابه هر درس و نکات ترکیبی شبیه به هم از درس‌های مختلف را کنار هم دسته‌بندی و مقایسه کنید تا پاسخگوی سؤالات مشابه با پاسخ‌های متفاوت، باشید.

مثل:

- بازداشتن از پیروی عقل و وجدان ← نفس اماره - بازداشتن انسان از بهشت ← شیطان - بازداشتن از راحت‌طلبی ← وجدان (نفس لوامه) - منع از خوشی‌های زودگذر ← سرمایه عقل - دعوت به لذت‌های زودگذر دنیایی ← نفس اماره - سرگرمی به آرزوهای سراب‌گونه دنیایی ← شیطان	- دوری از جهل و نادانی ← با سرمایه عقل - دوری از شقاوت ← با سرمایه اختیار و اراده - دوری از گناه و زشتی ← با سرمایه گرایش به خیر و نیکی - دشمن‌ترین دشمن انسان ← نفس اماره - دشمن قسم خورده انسان ← شیطان - دشمن آشکار ﴿عَدُوٌّ مَبِينٌ﴾ ← شیطان

تست دوری از «شقاوت»، «جهالت» و «حقارت نفس» با کدام‌یک از پره‌های پرواز آدمی در مسیر قرب الهی امکان‌پذیر خواهد بود؟

- ۱) اراده - عقل - گرایش به خیر و نیکی
- ۲) اختیار - عقل - نفس لوامه
- ۳) وجدان - اختیار - گرایش به خیر و نیکی
- ۴) عقل - وجدان - نفس لوامه

گزینه ۱

تکنیک

سوگندهای قرآن، همیشه بیانگر اهمیت و عظمت موضوع مورد قسم هستند.

مثل:

- ﴿وَلَا أُقْسِمُ بِالنَّفْسِ اللَّوَّامَةِ﴾ ← عظمت نفس سرزنش‌گر و ملامت‌کننده
- ﴿وَالْعَصْرِ إِنَّ الْإِنْسَانَ لَفِي خُسْرٍ﴾ ← اهمیت زمان و فرصت عمر
- ﴿وَنَفْسٍ وَمَا سَوَّاهَا﴾ ← عظمت نفس انسان و سامان‌بخش به آن (خدا)

تست مفهوم قابل برداشت از آیه کریمه ﴿وَلَا أُقْسِمُ بِالنَّفْسِ اللَّوَّامَةِ﴾ در کدام مورد، حکم به صحت می‌شود؟

- ۱) در اندیشه جبران بر آمدن، عنایتی الهی است که می‌توان با آن در زندگی، خوب را از بد تشخیص داد.
- ۲) عکس‌العمل نشان دادن در برابر زشتی‌ها، ناشی از گرایش انسان به نیکی‌ها و منکرات است.
- ۳) عامل درونی عتاب و سرزنش انسان در برابر گناه، نفس لوامه به معنای میل سرکش نامیده می‌شود.
- ۴) عظمت نفس سرزنش‌گر انسان به حدی است که خداوند به آن سوگند خورده است.

گزینه ۴

تکنیک

الفاظ «تا، سبب، زیرا، از این‌رو، به همین جهت، اگر و...» در ساخت روابط علت و معلولی نقش بسیار چشم‌گیری ایفا می‌کنند و در متن درس باید به آن‌ها توجه ویژه‌ای شود.

مثل:

- ◆ خدای متعال، شناخت خیر و نیکی و گرایش به آن و شناخت بدی و زشتی و بیزاری از آن را در ما قرار داد (علت)، تا به خیر و نیکی روی آوریم و از گناه و زشتی بپرهیزیم. (معلول)
- ◆ گرایش انسان به نیکی‌ها و زیبایی‌ها (علت)، سبب می‌شود که در مقابل گناه و زشتی واکنش نشان دهد. (معلول)

تست فلسفه وجودی «قوة تشخیص در انسان» و «نشان دادن راه رستگاری و شقاوت به او» به ترتیب کدام است؟

- ۱) تا با آن بیندیشیم و از جهل و نادانی دور شویم. - تا خود راه رستگاری را برگزینیم و از شقاوت دوری کنیم.
- ۲) تا به خیر و نیکی رو آوریم و از گناه و زشتی بپرهیزیم. - تا خود راه رستگاری را برگزینیم و از شقاوت دوری کنیم.
- ۳) تا به خیر و نیکی رو آوریم و از گناه و زشتی بپرهیزیم. - تا به راه سعادت هدایت شویم و در پیمودن آن، امداد الهی به ما کمک کند.
- ۴) تا با آن بیندیشیم و از جهل و نادانی دور شویم. - تا به راه سعادت هدایت شویم و در پیمودن آن، امداد الهی به ما کمک کند.

گزینه ۱

۱ در بیان اینکه آفرینش جهان و انسان، حتماً دارای هدفی خردمندانه و پسندیده است، کدام آیه از کتاب آسمانی قرآن را می‌توان مستند قرار داد؟

- ۱) ﴿مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَ الْيَوْمِ الْآخِرِ وَ عَمِلَ صَالِحًا فَلَا خَوْفَ عَلَيْهِمْ وَ لَا هُمْ يَحْزَنُونَ﴾
- ۲) ﴿كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ وَ نَبْلُوكُمْ بِالشَّرِّ وَ الْخَيْرِ فِتْنَةً﴾
- ۳) ﴿أَمْ نَجْعَلُ الَّذِينَ آمَنُوا وَ عَمِلُوا الصَّالِحَاتِ كَالْمُفْسِدِينَ فِي الْأَرْضِ﴾
- ۴) ﴿وَ مَا خَلَقْنَا السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضَ وَ مَا بَيْنَهُمَا لِأَعْبِينَ﴾

۲ کدام مفهوم از آیه مبارکه ﴿وَ مَا خَلَقْنَا السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضَ وَ مَا بَيْنَهُمَا لِأَعْبِينَ مَا خَلَقْنَاهُمَا إِلَّا بِالْحَقِّ﴾ برداشت می‌گردد؟

- ۱) علیّت هدفمندی جهان و معلولیت حکمت الهی
- ۲) علیّت حکمت الهی و معلولیت حقانیت جهان
- ۳) علیّت حقانیت جهان و معلولیت حکمت الهی
- ۴) علیّت هدفمندی جهان و معلولیت حقانیت الهی

۳ مفهوم مستنبط از آیه شریفه «بعضی از مردم می‌گویند: خداوندا به ما در دنیا نیکی عطا کن. ولی در آخرت هیچ بهره‌ای ندارند.» با کدام کلام مولانا در فیه ما فیه متناسب است؟

- ۱) در عالم یک چیز است که آن فراموش کردنی نیست؛ اگر جمله چیزها را فراموش کنی و آن را فراموش نکنی، تو را باک نیست.
- ۲) اگر جمله کارها را به جا آری و آن کار اصلی را فراموش کنی، هیچ نکرده باشی.
- ۳) آدمی در این عالم برای کاری آمده است و مقصود آن است.
- ۴) حق تعالی تو را ارزش بسیار داده است. پس ببین که برای چه تو را خلق کرده و برای چه کار فرستاده است.

۴ خداوند متعال برای اینکه بیان کند این هستی را با هدفی نامعقول نیافریده است، خلقت جهان را از کدام صفت پیراسته و منزه معرفی می‌نماید و کدام صفت خود را ترسیم می‌کند؟

- ۱) ﴿ظُلْمًا﴾ - عدل الهی
- ۲) ﴿ظُلْمًا﴾ - حکمت الهی
- ۳) ﴿لَا عِيبَ﴾ - عدل الهی
- ۴) ﴿لَا عِيبَ﴾ - حکمت الهی

۵ خداوند متعال به مطالبه‌گر آخرت، همراه با سعی و تلاش و ایمان، چه وعده‌ای داده است؟

- ۱) «از کار خود نصیب و بهره دارند و خداوند سریع الحساب است.»
- ۲) «پاداش داده خواهد شد.»
- ۳) «آنچه نزد خداست، بهتر و پایدارتر است.»
- ۴) «آن مقدار که بخواهیم - و به هر کس اراده کنیم - می‌دهیم.»

۶ سرانجام آن کس که تنها زندگی زودگذر دنیا را می‌طلبد، بنابر آیات سوره مبارکه اسراء کدام است؟

- ۱) خداوند به او در دنیا نیکی عطا می‌کند، ولی در آخرت هیچ بهره‌ای ندارد.
- ۲) از کار خود نصیب و بهره‌ای ندارد و خداوند در مورد او سریع الحساب است.
- ۳) کالای زندگی دنیا و آرایش آن به او داده می‌شود، در حالی که اندیشه نمی‌کند.
- ۴) آن مقدار که خداوند بخواهد به او می‌دهد، سپس با خواری وارد دوزخ می‌شود.

۷ از دقت نظر در کدام آیه شریفه، به هدفی پی می‌بریم که روح پایان‌ناپذیر انسان زیرک را سیراب می‌کند و زمینه شکوفا شدن استعدادهاى متنوع مادی و معنوی او را فراهم می‌آورد؟

- ۱) ﴿وَ إِنَّ الدَّارَ الْآخِرَةَ لَهِيَ الْحَيَوَانُ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ﴾
- ۲) ﴿إِنَّا هَدَيْنَاهُ السَّبِيلَ إِمَّا شَاكِرًا وَ إِمَّا كَفُورًا﴾
- ۳) ﴿مَنْ كَانَ يُرِيدُ ثَوَابَ الدُّنْيَا فَعِنْدَ اللَّهِ ثَوَابُ الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ﴾
- ۴) ﴿وَ مَا خَلَقْنَا السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضَ وَ مَا بَيْنَهُمَا لِأَعْبِينَ مَا خَلَقْنَاهُمَا إِلَّا بِالْحَقِّ﴾

۸ لازمه رسیدن به هدف ﴿فَعِنْدَ اللَّهِ ثَوَابُ الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ﴾ چیست و کدام بیت بر لزوم برگزیدن این‌گونه اهداف تأکید می‌ورزد؟

- ۱) همت بزرگ و اراده محکم و پشتکاری شگرف - دوست نزدیک‌تر از من به من است / وین عجب‌تر که من از وی دورم
- ۲) بهره‌مندی از سرمایه‌ها و موانع رسیدن به هدف - دوست نزدیک‌تر از من به من است / وین عجب‌تر که من از وی دورم
- ۳) همت بزرگ و اراده محکم و پشتکاری شگرف - ای عقل تو به باشی در دانش و در بینش / یا آن که به هر لحظه صد عقل و نظر سازد؟
- ۴) بهره‌مندی از سرمایه‌ها و موانع رسیدن به هدف - ای عقل تو به باشی در دانش و در بینش / یا آن که به هر لحظه صد عقل و نظر سازد؟

۹

- کدام مورد نشانه‌ای است که خداوند انسان را گرامی و ممتاز داشته است؟
 (۱) راه درست را به انسان نشان داد تا رستگاری را برگزیند و از شقاوت دوری کند.
 (۲) توان بهره‌مندی از آفریده‌های خود را به انسان عطا کرده است.
 (۳) هیچ کس را به خودش وانگذاشته است تا به کارهای لغو و بی‌ارزش بپردازد.
 (۴) انسان، خود باید هدف از خلقتش را بشناسد و به سوی آن گام بردارد.

۱۰

- کدام توانمندی انسان، نعمت بزرگی است که سبب تشخیص صحیح و غلط از هم می‌شود و یکی از نشانه‌های استفاده از آن، کدام است؟
 (۱) اختیار - مبارزه با باطل (۲) عقل - مبارزه با باطل (۳) اختیار - حق‌شنوی (۴) عقل - حق‌شنوی

۱۱

- از کدام آیه مبارکه می‌توان این برداشت را داشت که: «ایمان با اکراه و اجبار، مطلوب نیست.»؟
 (۱) ﴿مَنْ كَانَ يُرِيدُ ثَوَابَ الدُّنْيَا فَعِنْدَ اللَّهِ ثَوَابُ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ﴾ (۲) ﴿فَأَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَاعْتَصَمُوا بِهِ فَسَيُدْخِلُهُمْ فِي رَحْمَةٍ مِنْهُ﴾
 (۳) ﴿إِنَّا هَدَيْنَاهُ السَّبِيلَ إِمَّا شَاكِرًا وَإِمَّا كَفُورًا﴾ (۴) ﴿وَنَفْسٍ وَمَا سَوَّاهَا فَأَلْهَمَهَا فُجُورَهَا وَتَقْوَاهَا﴾

۱۲

- در تعالیم دین مبین اسلام، سودمندترین دانش‌ها چه چیزی است و خداوند چه مواردی را به نفس انسان الهام نموده است؟
 (۱) خویش‌شناسی - محیای و مماتی (۲) جهان‌شناسی - محیای و مماتی
 (۳) جهان‌شناسی - فُجُورها و تقواها (۴) خویش‌شناسی - فُجُورها و تقواها

۱۳

- کدام سرمایه و توانایی در انسان، سبب می‌شود در مقابل گناه و زشتی واکنش نشان دهد؟
 (۱) پیامبران و پیشوایان پاک و دلسوز (۲) گرایش به نیکی‌ها و زیبایی‌ها
 (۳) نفس لوامه و وجدان اخلاقی (۴) سرشت خداآشنا و فطرت خداجو

۱۴

- آنگاه که زبان حال انسان سرزنشگری و شماتت خود بعد از ارتکاب گناهی باشد، کدام سرمایه او مُسَبَّب این حالت گردیده است و کمک خدا به انسان در پیمودن راه سعادت، از کدام آیه مبارکه مستفاد می‌گردد؟

- (۱) ﴿وَلَا أُقْسِمُ بِالنَّفْسِ اللَّوَّامَةِ﴾ - ﴿إِنَّا هَدَيْنَاهُ السَّبِيلَ﴾ (۲) ﴿وَنَفْسٍ وَمَا سَوَّاهَا فَأَلْهَمَهَا فُجُورَهَا وَتَقْوَاهَا﴾ - ﴿إِنَّا هَدَيْنَاهُ السَّبِيلَ﴾
 (۳) ﴿وَلَا أُقْسِمُ بِالنَّفْسِ اللَّوَّامَةِ﴾ - ﴿إِمَّا شَاكِرًا وَإِمَّا كَفُورًا﴾ (۴) ﴿وَنَفْسٍ وَمَا سَوَّاهَا فَأَلْهَمَهَا فُجُورَهَا وَتَقْوَاهَا﴾ - ﴿إِمَّا شَاكِرًا وَإِمَّا كَفُورًا﴾

۱۵

- نخستین قدم برای حرکت در مسیر رشد و کمال و در نتیجه رستگاری انسان، کدام است و آیه شریفه ﴿وَنَفْسٍ وَمَا سَوَّاهَا فَأَلْهَمَهَا فُجُورَهَا وَتَقْوَاهَا﴾ به کدام ویژگی انسان اشاره دارد؟

- (۱) شناخت انسان، یعنی شناسایی استعدادها و سرمایه‌ها و موانع حرکت او - گرایش به نیکی و بدی
 (۲) شناخت انسان، یعنی شناسایی استعدادها و سرمایه‌ها و موانع حرکت او - شناخت نیکی و بدی
 (۳) شناخت اصلی‌ترین و جامع‌ترین هدف زندگی انسان، یعنی تقرب به خدا - گرایش به نیکی و بدی
 (۴) شناخت اصلی‌ترین و جامع‌ترین هدف زندگی انسان، یعنی تقرب به خدا - شناخت به نیکی و بدی

۱۶

- عامل دوری ما از خدا و فراموشی یاد او چیست و شیطان این عامل را چگونه به وجود می‌آورد؟
 (۱) شقاوت - با پشت کردن به حقیقت‌ها (۲) غفلت - با پشت کردن به حقیقت‌ها
 (۳) غفلت - به وسیله شراب و قمار (۴) شقاوت - به وسیله شراب و قمار

۱۷

- خالق دورکننده انسان از جهل و نادانی را به عنوان هدف جامع برگزیدن، در کدام بیت مورد نظر شاعر قرار گرفته است؟

- (۱) نام احمد نام جمله انبیاست / چون که صد آمد، نود هم پیش ماست
 (۲) دوست نزدیک‌تر از من به من است / وین عجب‌تر که من از وی دورم
 (۳) ای عقل تو به باشی در دانش و در بینش / یا آن‌که به هر لحظه صد عقل و نظر سازد؟
 (۴) به گفت طفل جستی راه پرهیز / به گفت انبیا از خواب برخیز

۱۸

- هدفی که در بیت «دوست نزدیک‌تر از من به من است / وین عجب‌تر که من از وی دورم» برای انسان ترسیم شده، کدام است؟

- (۱) انسان‌ها به میزانی که زیبایی‌ها و خوبی‌ها را کسب کنند، به لحاظ ظاهری به خدا نزدیک‌تر می‌شوند.
 (۲) شایسته است تنها مقصد نهایی انسان، تقرب و نزدیکی حقیقی به خدای بزرگ باشد.
 (۳) انسان هر چه کمالاتی نظیر معرفت به خدا را کسب کند، از نظر مکان و منزلت به خدا تقرب می‌یابد.
 (۴) هر مقدار که عمل انسان‌ها به حق و عدالت نزدیک‌تر باشد، ارزش آن افزون‌تر است.

۱۹

- علت اینکه گناهکاران در قیامت که فرصتی برای توبه نمانده، فقط خود را باید سرزنش کنند، در کدام مورد مندرج است؟

- (۱) عوامل درونی و نفس لوامه انسان را برای رسیدن به لذات زودگذر دنیایی به گناه فرا می‌خواند.
 (۲) عوامل درونی در جلب توفیق الهی نقش تعیین‌کننده‌ای دارند و عوامل بیرونی فاقد نقش هستند.
 (۳) عوامل بیرونی هیچ سلطه‌ای بر انسان نداشته‌اند و انسان خود در برگزیدن خیر یا شر مختار است.
 (۴) عوامل بیرونی با دعوت انسان به گناه از طریق وسوسه کردن و فریب دادن، بر فرد مسلط می‌شوند.

یکی از پرسش‌های اساسی و فراگیر در طول تاریخ که ذهن بشر را به خود مشغول کرده، چیست و پایان‌بخش فرصت محدود انسان برای

استفاده از سرمایه‌هایش کدام است؟

- ۱) چیستی حقیقت دنیا و کم‌ارزش بودن آن - دنیا و توفی
- ۲) ماهیت مرگ و آینده انسان پس از آن - مرگ و اجل
- ۳) ماهیت مرگ و آینده انسان پس از آن - دنیا و توفی
- ۴) چیستی حقیقت دنیا و کم‌ارزش بودن آن - مرگ و اجل

تعبیر رسول خدا (ص) از اینکه انسان برای چه خلق شده، کدام است و دنیا در این دیدگاه چه جایگاهی دارد؟

- ۱) انتقال - عامل گذر از یک هستی به هستی بالاتر
- ۲) انتقال - تنها بخش کوچکی از زندگی انسان
- ۳) بقا - تنها بخش کوچکی از زندگی انسان
- ۴) بقا - عامل گذر از یک هستی به هستی بالاتر

کدام ویژگی در مورد بعد جسمانی انسان صحیح است و در چه صورت زندگی انسان پایانی اندوهناک خواهد داشت؟

- ۱) دائم در حال تجزیه و تحلیل است و مستهلک می‌شود. - از مرگ گریزی وجود نداشت.
- ۲) بعد از مرگ، آگاهی و حیات خود را از دست نمی‌دهد. - یکباره راهی دیار فنا و نیستی می‌شد.
- ۳) بعد از مرگ، آگاهی و حیات خود را از دست نمی‌دهد. - از مرگ گریزی وجود نداشت.
- ۴) دائم در حال تجزیه و تحلیل است و مستهلک می‌شود. - یکباره راهی دیار فنا و نیستی می‌شد.

آسان‌تر شدن دفاع از حق و مظلوم و فداکاری در راه خدا، به سبب کدام عامل است و چه دیدگاهی به این پیامد می‌انجامد؟

- ۱) ﴿أَمْ نَجْعَلُ الْمُتَّقِينَ كَالْفُجَّارِ﴾ - ﴿أَمْ نَبَلِّغُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَعَمَلِ صَالِحًا﴾
- ۲) ﴿أَمْ نَجْعَلُ الْمُتَّقِينَ كَالْفُجَّارِ﴾ - ﴿آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ كَالْمُفْسِدِينَ﴾
- ۳) ﴿فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ﴾ - ﴿أَمْ نَبَلِّغُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَعَمَلِ صَالِحًا﴾
- ۴) ﴿فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ﴾ - ﴿آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ كَالْمُفْسِدِينَ﴾

رشد و کمال انسان و در نتیجه رستگاری او با گام برداشتن به سوی کدام هدف میسر می‌شود و سودمندترین دانش‌ها در کدام حدیث

علوی تبیین شده است؟

- ۱) ﴿فَعِنْدَ اللَّهِ﴾ - «هیچ چیزی را مشاهده نکردم، مگر اینکه خدا را قبل از آن، بعد از آن و با آن دیدم.»
- ۲) ﴿فَعِنْدَ اللَّهِ﴾ - «هیچ کس بیهوده آفریده نشده تا خود را سرگرم کارهای لهُو کند.»
- ۳) ﴿فَلِلَّهِ الْعِزَّةُ﴾ - «هیچ کس بیهوده آفریده نشده تا خود را سرگرم کارهای لهُو کند.»
- ۴) ﴿فَلِلَّهِ الْعِزَّةُ﴾ - «هیچ چیزی را مشاهده نکردم، مگر اینکه خدا را قبل از آن، بعد از آن و با آن دیدم.»

انتخاب هدف‌های برتر و جامع‌تر، نشان از وجود کدام ویژگی و توانایی در انسان است؟

- ۱) بازدارنده از راحت‌طلبی‌های گناه‌آلود
- ۲) شناخت و بی‌زاری از رذایل اخلاقی و زشتی‌ها
- ۳) دورکننده از مسیر شقاوت و بدبختی اخروی
- ۴) منع‌کننده از لذت‌های زودگذر دنیوی

- ۱) انسانی که خود را از قاعده کلی غایت‌مندی مستثنی نمی‌داند، چه دیدگاهی در مورد قدم نهادن در دنیا دارد و به کدام سخن حکیمانه جامعه عمل می‌پوشاند؟
- ۱) دنیا فرصتی است برای رسیدن به هدف - «هیچ کس بیهوده آفریده نشده تا خود را سرگرم کارهای لهو کند.»
  - ۲) دنیا فرصتی است برای رسیدن به هدف - «دنیا، کشتگاه آخرت است و دل بهترین زمین برای آن است.»
  - ۳) دنیا جز به حق خلق نشده و لهو و لعب نیست. - «دنیا، کشتگاه آخرت است و دل بهترین زمین برای آن است.»
  - ۴) دنیا جز به حق خلق نشده و لهو و لعب نیست. - «هیچ کس بیهوده آفریده نشده تا خود را سرگرم کارهای لهو کند.»
- ۲) آکنده شدن دل شخص گناهکار از ملامت خویشستن، برخاسته از سرمایه معرفی شده در کدام عبارت شریفه است و برآمدن در اندیشه جبران، حکایتگر ودیعه معرفی شده در کدام آیه است؟
- ۱) ﴿وَوَيْسٌ وَمَا سَوَّاهَا فَأَلْهَمَهَا فُجُورَهَا وَتَقْوَاهَا﴾ - ﴿وَلَا أُقْسِمُ بِالنَّفْسِ اللَّوَّامَةِ﴾
  - ۲) ﴿وَوَيْسٌ وَمَا سَوَّاهَا فَأَلْهَمَهَا فُجُورَهَا وَتَقْوَاهَا﴾ - ﴿وَوَيْسٌ وَمَا سَوَّاهَا﴾
  - ۳) ﴿وَلَا أُقْسِمُ بِالنَّفْسِ اللَّوَّامَةِ﴾ - ﴿وَلَا أُقْسِمُ بِالنَّفْسِ اللَّوَّامَةِ﴾
  - ۴) ﴿وَلَا أُقْسِمُ بِالنَّفْسِ اللَّوَّامَةِ﴾ - ﴿وَوَيْسٌ وَمَا سَوَّاهَا﴾
- ۳) رسول خدا (ص) دنیا را به چه چیزی همانند کردند و با مفارقت انسان از دنیا کدام واقعه رخ می‌دهد؟
- ۱) خوابی گذرا - ﴿انْتَبَهَوْا﴾
  - ۲) پل گذرگاه - ﴿انْتَبَهَوْا﴾
  - ۳) پل گذرگاه - ﴿يَهْلِكُنَا﴾
  - ۴) خوابی گذرا - ﴿يَهْلِكُنَا﴾
- ۴) گرایش‌هایی که بسیاری از فعالیت‌های انسان را تحت الشعاع خود قرار می‌دهد، کدام است و طرح این سؤال که «دلیل آفریدن استعدادها در درون انسان چه بود؟» چه زمانی چالش برانگیز خواهد شد؟
- ۱) گرایش به حفظ بقا و جاودانگی - اگر پس از مرگ، فقط خاک شویم و معادی نباشد.
  - ۲) گرایش به حفظ بقا و جاودانگی - اگر جهان دیگری نباشد که ظالم را به مجازات واقعی اش برساند.
  - ۳) میل به کمالات بی‌نهایت - اگر جهان دیگری نباشد که ظالم را به مجازات واقعی اش برساند.
  - ۴) میل به کمالات بی‌نهایت - اگر پس از مرگ، فقط خاک شویم و معادی نباشد.
- ۵) غایت حضور انسان در عالم برزخ در کدام عبارت شریفه ترسیم شده است و روزگار آنان که به حیات برزخی مشغولند، چگونه می‌گذرد؟
- ۱) ﴿إِلَى يَوْمٍ يُبْعَثُونَ﴾ - دریافت تمام و کمال روح که حقیقت وجود انسان است و توقف فعالیت حیاتی بدن.
  - ۲) ﴿يَوْمَئِذٍ بِمَا قَدَّمُوا﴾ - برخوردارانی نیکوکاران از لذات و تألم اشقیاء از دردها و رنج‌ها.
  - ۳) ﴿يَوْمَئِذٍ بِمَا قَدَّمُوا﴾ - دریافت تمام و کمال روح که حقیقت وجود انسان است و توقف فعالیت حیاتی بدن.
  - ۴) ﴿إِلَى يَوْمٍ يُبْعَثُونَ﴾ - برخوردارانی نیکوکاران از لذات و تألم اشقیاء از دردها و رنج‌ها.
- ۶) عبارت قرآنی «مردم از هیبت آن روز همچون افراد مست به نظر می‌رسند؛ در حالی که مست نیستند.»، به کدام حادثه قیامت اشاره نموده است و علت حالت سکرمانند مردم را چه چیزی معرفی می‌نماید؟
- ۱) تغییر در ساختار زمین و آسمان‌ها - فراموش کردن یکدیگر در قیامت
  - ۲) شنیده شدن صدای نفخ صور - دشواری عذاب الهی
  - ۳) شنیده شدن صدای نفخ صور - فراموش کردن یکدیگر در قیامت
  - ۴) تغییر در ساختار زمین و آسمان‌ها - دشواری عذاب الهی
- ۷) گرمی‌داشت امانت‌داران و وافیان به عهد خود با خدا در باغ‌های بهشتی، مطابق آیات سوره معارج مشروط به چه اعمالی است؟
- ۱) ادای شهادت به راستی - مواظبت بر نماز
  - ۲) ادای شهادت به راستی - انفاق در تنگ‌دستی و توانگری
  - ۳) فرو بردن خشم - مواظبت بر نماز
  - ۴) فرو بردن خشم - انفاق در تنگ‌دستی و توانگری
- ۸) عدم نسیان عهدی که با خدا بسته شده است، در گرو چیست و خداوند برای وفاداران به پیمان‌ش چه ثمراتی را قرار داده است؟
- ۱) تکرار عهد در زمان‌های معین - به حساب او زودتر رسیدگی می‌کند.
  - ۲) سرزنش خود هنگام سستی در عهد - به حساب او زودتر رسیدگی می‌کند.
  - ۳) تکرار عهد در زمان‌های معین - به زودی پاداش عظیمی به او خواهد داد.
  - ۴) سرزنش خود هنگام سستی در عهد - به زودی پاداش عظیمی به او خواهد داد.

۹. توجیه‌گران ظاهرناپسند با ادعای باطن نیک، باید به کدام مستند روایی توجه کنند تا رفتار خود را اصلاح کنند؟
- ۱) قلب انسان حرم خداست؛ در حرم خدا غیرخدا را جا ندهید.
  - ۲) کسی که از فرمان خدا سرپیچی می‌کند، او را دوست ندارد.
  - ۳) ارزش هر انسانی به اندازه چیزی است که دوست می‌دارد.
  - ۴) هر کس در روز قیامت با محبوب خود محشور می‌شود.
۱۰. آرام یافتن انسان از دغدغه ناشی از نیازهای برتر، چه زمانی حاصل می‌شود و سرچشمه اصلی آن‌ها کدام است؟
- ۱) حرکت در جهت پاسخگویی به این سؤالات اساسی - معرفت به خدا
  - ۲) حرکت در جهت پاسخگویی به این سؤالات اساسی - سرمایه‌های ویژه
  - ۳) وصول به پاسخ پرسش‌های بنیادین انسان - سرمایه‌های ویژه
  - ۴) وصول به پاسخ پرسش‌های بنیادین انسان - معرفت به خدا
۱۱. فلسفه درس نخوانده بودن پیامبر اسلام (ص) و تأکید خداوند بر عدم توانایی مبارزه با قرآن به ترتیب در کدام عبارات قرآنی نهفته است؟
- ۱) ﴿إِذَا لَارْتَابَ الْمُبِطُونَ﴾ - ﴿... قُلْ فَأْتُوا بِسُورَةٍ مِثْلِهِ﴾
  - ۲) ﴿لَوْ جَدُوا فِيهِ اخْتِلَافًا﴾ - ﴿... قُلْ فَأْتُوا بِسُورَةٍ مِثْلِهِ﴾
  - ۳) ﴿لَوْ جَدُوا فِيهِ اخْتِلَافًا﴾ - ﴿قُلْ لَئِنِ اجْتَمَعَتِ الْإِنْسُ وَالْجِنُّ ...﴾
  - ۴) ﴿إِذَا لَارْتَابَ الْمُبِطُونَ﴾ - ﴿قُلْ لَئِنِ اجْتَمَعَتِ الْإِنْسُ وَالْجِنُّ ...﴾
۱۲. «شهود حقیقت پلید معصیت» چه اثر مبارکی بر وجود انسان می‌گذارد و زمینه ارتکاب انسان به گناه، کدام است؟
- ۱) عدم معاوضه محبت خدا با هیچ چیز - دور شدن از لطف و رحمت الهی
  - ۲) نرفتن به سوی گناه به امداد فرشتگان - غلبه کردن هوی و هوس بر انسان
  - ۳) عدم معاوضه محبت خدا با هیچ چیز - غلبه کردن هوی و هوس بر انسان
  - ۴) نرفتن به سوی گناه به امداد فرشتگان - دور شدن از لطف و رحمت الهی
۱۳. چرا نیاز به حاکم و معلمی که تداوم بخش راه رسول خدا (ص) باشد، دائمی و روزافزون است و این مفهوم ابطال‌گر کدام فرضیه در مورد مسئولیت‌های پس از پیامبر (ص) می‌باشد؟
- ۱) ظهور مکاتب و فرقه‌های مختلف و ازدیاد مشکلات جدید اجتماعی با گسترش اسلام - سکوت قرآن و پیامبر (ص)
  - ۲) ظهور مکاتب و فرقه‌های مختلف و ازدیاد مشکلات جدید اجتماعی با گسترش اسلام - اعلام پایان یافتن مسئولیت‌ها
  - ۳) فرا رسیدن عصر معرفی اسلام اصیل و لزوم پایه‌گذاری یک مدرسه بزرگ علمی - اعلام پایان یافتن مسئولیت‌ها
  - ۴) فرا رسیدن عصر معرفی اسلام اصیل و لزوم پایه‌گذاری یک مدرسه بزرگ علمی - سکوت قرآن و پیامبر (ص)
۱۴. رسول خدا (ص) برای معاشرت با دلی خالی از کدورت با مردم، از چه کاری نهی می‌کرد و علت آن در وصایای امام علی (ع) به مالک اشتر چگونه ذکر شده است؟
- ۱) بدگویی - «مردم عیب‌هایی دارند و مدیر جامعه باید بیش از همه در پنهان کردن آن‌ها بکوشد.»
  - ۲) بدگویی - «افراد محروم بیش از دیگران به عدالت نیازمندند و با وجود رضایت عمومی، خشم خواص آسیبی نمی‌رساند.»
  - ۳) تبعیض در اجرای عدالت - «مردم عیب‌هایی دارند و مدیر جامعه باید بیش از همه در پنهان کردن آن‌ها بکوشد.»
  - ۴) تبعیض در اجرای عدالت - «افراد محروم بیش از دیگران به عدالت نیازمندند و با وجود رضایت عمومی، خشم خواص آسیبی نمی‌رساند.»
۱۵. با تشبیه رفتار امامان بزرگوارمان در گذر ۲۵۰ سال، پس از رحلت پیامبر (ص) به یک انسان، کدام‌یک از اقدامات آن‌ها را مؤکد ساخته‌ایم و حرکت آن‌ها دارای کدام ویژگی است؟
- ۱) تبیین معارف اسلامی متناسب با نیازهای نو - وحدت روّیه
  - ۲) تبیین معارف اسلامی متناسب با نیازهای نو - عدم وحدت روّیه
  - ۳) انتخاب شیوه‌های درست مبارزه - وحدت روّیه
  - ۴) انتخاب شیوه‌های درست مبارزه - عدم وحدت روّیه
۱۶. انسانی که به ارزش و منزلت خود پی برده است و با تسلط بر علم خودشناسی، بهشت را بهای خود می‌داند، از چه امری بنا بر کلام علوی پرهیز می‌کند و در لسان قرآن به کدام نکته التفات ورزیده است؟
- ۱) ﴿وَلَا يَرْهَقُ وُجُوهُهُمْ قَتْرٌ﴾ - ما فرزندان آدم را کرامت بخشیدیم.
  - ۲) ﴿وَلَا يَرْهَقُ وُجُوهُهُمْ قَتْرٌ﴾ - ای فرزند آدم، این مخلوقات را برای تو آفریدم.
  - ۳) ﴿فَلَا تَبِعُوهَا إِلَّا بِهَا﴾ - ای فرزند آدم، این مخلوقات را برای تو آفریدم.
  - ۴) ﴿فَلَا تَبِعُوهَا إِلَّا بِهَا﴾ - ما فرزندان آدم را کرامت بخشیدیم.
۱۷. یکی از نشانه‌های الهی که خداوند، مردم را به تفکر در آن تشویق می‌کند کدام است و بیانگر کدام‌یک از اهداف پیوند مقدّس می‌باشد؟
- ۱) ﴿وَجَعَلْ لَكُمْ مِنْ أَزْوَاجِكُمْ بَنِينَ وَحَفَدَةً﴾ - رشد و پرورش فرزندان
  - ۲) ﴿وَجَعَلْ لَكُمْ مِنْ أَزْوَاجِكُمْ بَنِينَ وَحَفَدَةً﴾ - رشد اخلاقی و معنوی
  - ۳) ﴿وَجَعَلْ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَرَحْمَةً﴾ - رشد و پرورش فرزندان
  - ۴) ﴿وَجَعَلْ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَرَحْمَةً﴾ - رشد اخلاقی و معنوی

۱۸ حق تغییر و تصرف داشتن در چیزی، تابع کدام مرتبه از وحدانیت خداوند است و پیامبر را واسطه و رساننده فرمان الهی دانستن، برخاسته از کدام آیه مبارکه است؟

- ۱) ﴿مَا لَهُمْ مِنْ دُونِهِ مِنْ وَلِيٍّ﴾ - ﴿وَلَا يُشْرِكُ فِي حُكْمِهِ أَحَدًا﴾
- ۲) ﴿مَا لَهُمْ مِنْ دُونِهِ مِنْ وَلِيٍّ﴾ - ﴿وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ﴾
- ۳) ﴿وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ﴾ - ﴿وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ﴾
- ۴) ﴿وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ﴾ - ﴿وَلَا يُشْرِكُ فِي حُكْمِهِ أَحَدًا﴾

۱۹ مصداق مراعات کردن تقوای الهی توسط انسان موحد در عرصه توحید عملی بنابر فرمایش امام علی (ع) کدام است و وظیفه حداقلی انسان در این زمینه چیست؟

- ۱) مسئول دانستن خود در برابر چهارپایان و سرزمین‌ها و سایر انسان‌ها - تلاش برای ادامه بقای حیوانات
- ۲) مسئول دانستن خود در برابر چهارپایان و سرزمین‌ها و سایر انسان‌ها - آسیب نرساندن به حیوانات
- ۳) عزت خود را در بندگی خدا دیدن و او را پروردگار خود دانستن - آسیب نرساندن به حیوانات
- ۴) عزت خود را در بندگی خدا دیدن و او را پروردگار خود دانستن - تلاش برای ادامه بقای حیوانات

۲۰ معاهده الهی با بشر، جهت جلب خشنودی خداوند کدام است و از آن به چه عنوانی در قرآن کریم یاد شده است؟

- ۱) ﴿أَنْ تَقُومُوا لِلَّهِ﴾ - ﴿ذَلِكَ مِنْ عَزْمِ الْأُمُورِ﴾
- ۲) ﴿أَنْ أَعْبُدُونِي﴾ - ﴿ذَلِكَ مِنْ عَزْمِ الْأُمُورِ﴾
- ۳) ﴿أَنْ أَعْبُدُونِي﴾ - ﴿هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ﴾
- ۴) ﴿أَنْ تَقُومُوا لِلَّهِ﴾ - ﴿هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ﴾

۲۱ به دوش کشیدن مکافات اعمال پیش فرستاده شده با اختیار خود انسان، در عالم عقبی، مفهوم مستنبط از کدام آیه مبارکه است و کدام بیت در مورد آن، می‌تواند تأییدی برای پژوهشگر قرآنی داشته باشد؟

- ۱) ﴿وَمَنْ عَمِيَ فَعَلَيْهَا﴾ - گر نبودی اختیار این شرم چیست؟ / این دریغ و خجالت و آرم چیست؟
- ۲) ﴿ذَلِكَ بِمَا قَدَّمْت أَيْدِيكُمْ﴾ - گر نبودی اختیار این شرم چیست؟ / این دریغ و خجالت و آرم چیست؟
- ۳) ﴿ذَلِكَ بِمَا قَدَّمْت أَيْدِيكُمْ﴾ - هیچ‌گویی سنگ را فردا بیا / ورنیایی من دهم بد را سزا؟
- ۴) ﴿وَمَنْ عَمِيَ فَعَلَيْهَا﴾ - هیچ‌گویی سنگ را فردا بیا / ورنیایی من دهم بد را سزا؟

۲۲ خداوند تبارک و تعالی در برخورد با «کسانی که زندگی دنیا و تجملات آن را بخواهند» و «انسانی که به دام گناه می‌افتد»، به ترتیب کدام جلوه‌های نظام‌مندی زندگی انسان را نمایان می‌کند؟

- ۱) حاصل کارهایشان را در همین دنیا به آنان می‌دهد. - از آن راه که نمی‌دانند، به تدریج گرفتار عذابشان می‌کند.
- ۲) به آنان مهلت می‌دهد تا بر گناهان خود بیفزایند. - از آن راه که نمی‌دانند، به تدریج گرفتار عذابشان می‌کند.
- ۳) به آنان مهلت می‌دهد تا بر گناهان خود بیفزایند. - شرایط توبه و دوری از گناه را برایشان فراهم می‌آورد.
- ۴) حاصل کارهایشان را در همین دنیا به آنان می‌دهد. - شرایط توبه و دوری از گناه را برایشان فراهم می‌آورد.

۲۳ تولید و توزیع و تبلیغ فیلم‌ها، لوح‌های فشرده، مجلات و روزنامه‌ها به‌منظور گسترش فرهنگ و معارف اسلامی چه حکمی دارد و حکمت تحریم زنا کدام است؟

- ۱) مستحب و دارای پاداش اخروی - حفظ سلامت جسم و روح و عدم تزلزل بنیان خانواده
- ۲) از واجبات کفایی و عمل صالح - حفظ سلامت جسم و روح و عدم تزلزل بنیان خانواده
- ۳) از واجبات کفایی و عمل صالح - جلوگیری از زیان روحی و اجتماعی و دشمنی میان مردم
- ۴) مستحب و دارای پاداش اخروی - جلوگیری از زیان روحی و اجتماعی و دشمنی میان مردم

۲۴ عنصر اصلی برنامه مهمی که رسول خدا (ص) برای کانون رشد و تربیت انسان‌های با فضیلت پی‌ریزی کرده بود، کدام است و عامل مؤثر در تحوّل عظیم آن، چه بود؟

- ۱) احیای منزلت زن و ارزش‌های اصیل او - اهتمام پیامبر و تلاش مسلمین
- ۲) احیای منزلت زن و ارزش‌های اصیل او - قول و فعل نبوی
- ۳) مبارزه با تلقی درجه دوم بودن زن - قول و فعل نبوی
- ۴) مبارزه با تلقی درجه دوم بودن زن - اهتمام پیامبر و تلاش مسلمین

۲۵ ترجمه سریع آثار دانشمندان مسلمان در اروپا در دو مقطع زمانی حین قرون وسطی و پس از آن، به ترتیب چه اثری بر تمدن جدید نهاد؟

- ۱) ازدیاد علاقه به پژوهش و آزمایش و تجربه - توجه گسترده به حقوق و قانون
- ۲) ازدیاد علاقه به پژوهش و آزمایش و تجربه - آغاز نقادی رهبران دینی
- ۳) حاکمیت اتحاد و نگارش کتاب‌هایی در معنویت - آغاز نقادی رهبران دینی
- ۴) حاکمیت اتحاد و نگارش کتاب‌هایی در معنویت - توجه گسترده به حقوق و قانون

۷ ۴ وجه اشتراک شیطان و نفس اماره، دعوت به گناه است (درستی قسمت اول همه گزینیه‌ها). یکی از راه‌های فریب شیطان، سرگرم کردن انسان‌ها به آرزوهای سراب‌گونه دنیایی است. کار شیطان وسوسه کردن و فریب دادن است و جز این، راه نفوذ دیگری در ما ندارد. شیطان در قیامت به جهنمیان می‌گوید: «من بر شما تسلطی نداشتم...»
درس ۲ دهم - صفحه ۳۳

۸ ۴ امام علی (ع) در مورد نفس اماره می‌فرماید: «دشمن‌ترین دشمن تو، همان نفسی است که در درون توست». بنابراین عداوت حد اکثری از سوی نفس اماره است. یکی از راه‌های فریب شیطان، زیبا نشان دادن گناه است، نه دنیا.
درس ۲ دهم - صفحه ۳۳

۹ ۲ شیطان مانع اختیار و اراده ما نیست، بلکه این خود ما هستیم که به او اجازه وسوسه می‌دهیم یا راه فریب را بر او می‌بندیم. عبارت قرآنی «این خودتان بودید که دعوت مرا پذیرفتید» به اختیار انسان در قبول یا رد دعوت شیطان اشاره دارد.
درس ۲ دهم - صفحه ۳۳

۱۰ ۳ شیطان و نفس اماره هر دو به گناه دعوت می‌کنند. نفس اماره، انسان‌ها را برای رسیدن به لذت زودگذر دنیایی دعوت می‌کند. شیطان نیز در قیامت می‌گوید: «فقط شما را به گناه دعوت کردم». در عبارت قرآنی «نه من می‌توانم به شما کمکی کنم و نه شما می‌توانید مرا نجات دهید»، با اشاره به ناتوانی انسان در نجات دادن خود و دیگران از قیامت، به سلب اختیار انسان در آن عالم استناد شده است.
درس ۲ دهم - صفحه ۳۳

پاسخ تشریحی آزمون ۳

۱ ۱ ما برای رسیدن به هدف تقرب به خدا و استفاده از سرمایه‌هایمان، فرصت محدودی داریم که با مرگ پایان می‌پذیرد. چپستی (ماهیت) مرگ و آینده انسان پس از آن، از پرسش‌های فراگیری است که در طول تاریخ، ذهن عموم انسان‌ها را به خود مشغول کرده است و آنان کوشیده‌اند به این پرسش اساسی و سرنوشت‌ساز پاسخ دهند. هر انسانی که با به عرصه وجود می‌گذارد، در یکی از مراحل زندگی، مرگ به سراغش خواهد آمد و پرونده زندگی او را در این دنیا خواهد بست؛ بنابراین انسان را از مرگ گریزی نیست. اگر انسان یک‌باره پس از مرگ راهی دیار فنا و نیستی می‌شد، داستان زندگی انسان پایانی اندوهناک داشت.
درس ۳ دهم - صفحه ۴۰

۲ ۳ دقت در آیات مربوط به خلقت انسان، ما را به این موضوع می‌رساند که انسان از دو بُعد (دو ساحت) جسمانی و روحانی تشکیل شده است. استهلاک (فرسوده شدن) از ویژگی‌های بعد جسمانی است و فناپذیری (باقی ماندن) از ویژگی‌های بعد روحانی است.
درس ۳ دهم - صفحه ۴۱

۳ ۳ پیامبران و پیروان آنان مرگ را پایان بخش دفتر زندگی نمی‌پندارند؛ بلکه آن را غروبی برای جسم (بعد غیرمجرد) و طلوعی درخشان‌تر برای روح (بعد مجرد) انسان می‌دانند. در این دیدگاه، زندگی دنیوی همچون خوابی کوتاه و گذراست؛ همان‌طور که پیامبر (ص) می‌فرماید: «الْتَّائِسُ نِيَامٌ فَإِذَا مَاتُوا انْتَبَهَوْا». وقتی از رسول خدا (ص) پرسیدند: «باهوش‌ترین مؤمنان چه کسانی هستند؟» ایشان فرمودند: «آنان که فراوان به یاد مرگ‌اند و بهتر از دیگران خود را برای آن آماده می‌کنند.»
درس ۳ دهم - صفحه ۴۱

۴ ۱ لفظ «حیوان = زنده = زندگی حقیقی» به جاودانگی انسان و میل به بقا اشاره می‌کند که در حدیث پیامبر (ص): «... برای بقا آفریده شده‌اید.» مدنظر است. عبارت «کَانُوا يَعْلَمُونَ» به معنای «می‌دانستند»، به صورت ماضی استمراری ترجمه می‌شود و به مفهوم دانایی مستمر به حقیقی بودن آخرت است. پیامد اول دیدگاه اعتقاد به معاد، شامل شور و نشاط و انگیزه بیشتر است که با عبارت «لَا هُمْ يَحْزَنُونَ» در ارتباط است.
درس ۳ دهم - صفحه ۴۲

۵ ۳ مطابق آیه شریفه «مَنْ أَمَرَ بِاللَّهِ وَ الْيَوْمِ الْآخِرِ وَ عَمِلَ صَالِحًا فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَ لَا هُمْ يَحْزَنُونَ» نداشتن ترس و غم، از ثمرات ایمان و عمل صالح معرفی شده است. خداپرستان حقیقی اگر چه در دنیا زندگی می‌کنند و زیبا هم زندگی می‌کنند اما به آن دل نمی‌سپزند؛ از این رو، مرگ را ناگوار نمی‌دانند.
درس ۳ دهم - صفحه ۴۲

۶ ۴ انسان معتقد به معاد، اطمینان دارد که اگر در مسیر انجام کارهای نیک، ظلمی به او بشود و نتواند داد خود را از ظالمان بستاند، قطعاً در جهان دیگری خداوند آن‌ها را به سزای اعمالشان خواهد رساند. عامل «نهراسیدن از مرگ» (شجاعت) سبب می‌شود دفاع از حق مظلوم و فداکاری در راه خدا آسان‌تر شود و شجاعت به مرحله عالی آن برسد.
درس ۳ دهم - صفحه ۴۳

۷ ۱ در کلام امام حسین (ع)، علت سعادت بودن مرگ، زندگی ذلیلانه با ظالمان معرفی شده است. خداپرستان حقیقی از خداوند عمر طولانی می‌خواهند تا بتوانند در این جهان با تلاش در راه خدا و خدمت به انسان‌ها، با اندوخته‌ای کامل‌تر خدا را ملاقات کنند و به درجات برتر بهشت نائل شوند.
درس ۳ دهم - صفحه ۴۳

۸ ۳ عبارت «تَمُوتُ وَ تَحْيَى» (همواره [گروهی از ما] می‌میریم و [گروهی دیگر] زنده می‌شویم)، سخن کافران و منکران معاد است که برای انسان حقیقی جز جسم و تن (بُعد تلاشی‌پذیر) او قائل نیستند. انحصار زندگی در دنیا در عبارت «مَا هِيَ إِلَّا حَيَاتُنَا الدُّنْيَا» نهفته است.
درس ۳ دهم - صفحه ۴۴

۹ ۲ از عبارت قرآنی «مَا لَهُمْ بِذَلِكَ مِنْ عِلْمٍ إِنْ هُمْ إِلَّا يَتْلُونُ» برداشت می‌شود که سخن منکران معاد، مبنای علمی ندارد و از روی ظن و گمان سخن می‌گویند. آنان عامل نابودی خود را صرفاً «گذشت روزگار» معرفی می‌کنند که با کلیدواژه «دهر» بیان می‌شود.
درس ۳ دهم - صفحه ۴۴

۱۰ ۴ افرادی که معاد را قبول دارند، اما این قبول داشتن به ایمان و باور قلبی تبدیل نشده است (در مرتبه فکری مانده است)، به دلیل فرو رفتن در هوس‌ها (متبوع = علت)، دنیا را معبود و هدف قرار می‌دهند (تابع = معلول).
درس ۳ دهم - صفحه ۴۵

پاسخ تشریحی آزمون ۴

۱ ۴ در آیه شریفه «وَمَا خَلَقْنَا السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا لِإِعِينٍ»: «ما آسمان‌ها و زمین و آنچه که در میان آن دو است را به بازیچه (و بی‌هدف) نیافریدیم!»، تأکید شده است که از آفرینش جهان، هدفی خردمندانه و پسندیده و حکیمانه وجود دارد.
درس ۱ دهم - صفحه ۱۵

۲ ۲ از آنجا که خداوند، خالقی حکیم است، هر چیزی را در جهان برای هدفی می‌آفریند و به چنین جهانی «حق» می‌گویند. پس علیت (علت بودن) حکمت الهی و معلولیت (معلول بودن) حقانیت یا هدفمندی جهان صحیح است. این مفهوم در آیه «وَمَا خَلَقْنَا السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا لِإِعِينٍ مَا خَلَقْنَاهُمْ إِلَّا بِالْحَقِّ»: «و ما آسمان‌ها و زمین و آنچه بین آن دو است را به بازیچه (و بی‌هدف) نیافریدیم، آن‌ها را جز به حق خلق نکردیم.» نهفته است.
درس ۱ دهم - صفحه ۱۵

۳ ۲ ترجمه آیه «بعضی از مردم می‌گویند: خداوند ما را در دنیا نیکی عطا کن. ولی در آخرت هیچ بهره‌ای ندارد.» به مفهوم اصل قرار دادن اهداف دنیوی که مانع رسیدن به اهداف اخروی است، اشاره می‌کند و از این جهت با این بخش از کلام مولانا «... اگر جمله را به جا آری و آن را فراموش کنی، هیچ نکرده باشی» مرتبط است.
درس ۱ دهم - صفحه‌های ۱۴ و ۱۷

۱۴ ۲ گرایش انسان به نیکی‌ها و زیبایی‌ها سبب می‌شود که انسان در مقابل گناه و زشتی واکنش نشان دهد و آن‌گاه که به گناه آلوده شد، خود را سرزنش و ملامت کند و در اندیشه جبران آن برآید. پس سرزنشگری و شماتت خود بعد از ارتکاب گناه، به سبب گرایش به نیکی است که در آیات ﴿وَتَقِیْسَ وَ مَا سَوَّاهَا فَالَهُمْهَا فُجُورَهَا وَ تَقَوَّاهَا﴾ ذکر شده است.

خداوند پیامبران و پیشوایان پاک و دلسوزی را همراه با کتاب راهنما برای ما فرستاد تا راه سعادت را به ما نشان دهد (آیه ﴿إِنَّا هَدَيْنَا السَّبِيلَ﴾) و در پیمودن راه حق به ما کمک کند.

درس ۲ دهه - صفحه‌های ۲۹ و ۳۱

۱۵ ۲ اولین گام برای حرکت انسان در مسیر رشد و کمال و در نتیجه رستگاری او، شناخت انسان است؛ یعنی شناخت سرمایه‌ها، توانایی‌ها و استعدادها و او چگونه به کارگیری این سرمایه‌ها و همچنین شناخت موانع حرکت انسان در مسیر تقرب به خداوند و نحوه مقابله یا دوری از این موانع. خدای متعال شناخت خیر و نیکی و گرایش به آن و شناخت بدی و زشتی و بیزاری از آن را در وجود ما قرار داد، تا به خیر و نیکی رو آوریم و از گناه و زشتی پرهیزیم. این مفهوم در آیه ﴿وَتَقِیْسَ وَ مَا سَوَّاهَا فَالَهُمْهَا فُجُورَهَا وَ تَقَوَّاهَا﴾ تبیین شده است. پس شناخت نیکی و بدی و گرایش به نیکی را داریم، اما گرایش به بدی را نداریم!

درس ۲ دهه - صفحه‌های ۲۸ و ۳۰

۱۶ ۳ گاهی غفلت‌ها، سبب دوری ما از خدا و فراموشی یاد او می‌شود. طبق آیه ۹۱ سوره مائده: «شیطان می‌خواهد به وسیله شراب و قمار، در میان شما عداوت و کینه ایجاد کند و شما را از یاد خدا و نماز باز دارد. (غفلت)»

درس ۲ دهه - صفحه‌های ۳۰ و ۳۴

۱۷ ۳ دورکننده انسان از جهل و نادانی، همان قوه عقل است که برگزیدن خالق و سازنده آن به عنوان هدف جامع در مصراع دوم بیت «ای عقل تو به باشی در دانش و در بینش / یا آنکه به هر لحظه صد عقل و نظر سازد؟» مورد توجه قرار گرفته است.

درس ۲ دهه - صفحه ۲۹ ترکیبی با درس ۱ دهه - صفحه ۲۱

۱۸ ۲ بیت «دوست نزدیک‌تر از من به من است / وین عجب‌تر که من از وی دورم» به مفهوم تقرب به خدا و نزدیکی خدا به انسان اشاره می‌کند. از طرفی نزدیکی و تقرب به خداوند، نزدیکی مکانی و ظاهری نیست. (نادرستی گزینه‌های (۱) و (۲)) بلکه نزدیکی به خدا یک نزدیکی حقیقی است. خدا سرچشمه زیبایی‌ها و خوبی‌هاست و انسان‌ها به میزانی که زیبایی‌ها و خوبی‌ها را کسب کنند، به خدا نزدیک‌تر می‌شوند.

درس ۲ دهه - صفحه ۳۰ ترکیبی با درس ۱ دهه - صفحه ۲۱

۱۹ ۳ از آنجا که انسان در دنیا اختیار داشته و می‌توانسته در برابر دعوت به گناه ایستادگی کند، بنابراین گناهکاران فقط خود را باید سرزنش کنند. شیطان در روز قیامت که فرصتی برای توبه نمانده، به بدکاران می‌گوید: «... من بر شما تسلطی نداشتم؛ فقط شما را به گناه دعوت کردم. این خودتان بودید که دعوت مرا پذیرفتید. امروز خود را سرزنش کنید، نه مرا.» یعنی این خود ما هستیم که به شیطان (عامل بیرونی) اجازه وسوسه می‌دهیم و یا راه فریب را بر او می‌بندیم.

درس ۲ دهه - صفحه ۳۳

۲۰ ۲ چیستی (ماهیت) مرگ و آینده انسان پس از آن، از پرسش‌های فراگیری است که در طول تاریخ، ذهن عموم انسان‌ها را به خود مشغول کرده است و آنان کوشیده‌اند تا به این پرسش‌های اساسی و سرنوشت‌ساز پاسخ دهند. ما برای استفاده از سرمایه‌ها، فرصت محدودی داریم که با مرگ (اجل) انسان پایان می‌پذیرد.

درس ۳ دهه - صفحه ۴۰

۲۱ ۳ در دیدگاه اعتقاد به معاد، دنیا تنها بخش کوچکی از زندگی انسان است و زندگی واقعی و ابدی پس از این دنیا آغاز می‌شود. رسول خدا (ص) در این باره می‌فرماید: «برای نابودی و فنا خلق نشده‌اید، بلکه برای بقا آفریده شده‌اید و با مرگ تنها از جهانی به جهان دیگر، منتقل می‌شوید.»

درس ۳ دهه - صفحه ۴۱

۲۲ ۴ بعد جسمانی انسان، مانند سایر اجسام و مواد، دائم در حال تجزیه و تحلیل است و سرانجام فرسوده و متلاشی (مستهلک) می‌شود. اگر انسان یکباره راهی دیار فنا و نیستی شود، پس داستان زندگی انسان پایانی اذوهناک دارد؛ در حالی که چنین نیست.

درس ۳ دهه - صفحه ۴۱

۴ ۴ چون خداوند بزرگ حکیم است، پس آفرینش جهان و انسان، حتماً دارای هدفی خردمندانه و پسندیده است و این هستی را بازیچه ﴿لَاعِبِیْنَ﴾ و بی‌هدف و یا با هدفی نامعقول نیافریده است. کتاب آسمانی قرآن، این موضوع مهم را این‌چنین بیان می‌کند: ﴿وَ مَا خَلَقْنَا السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضِ وَ مَا بَیْنَهُمَا لَاعِبِیْنَ﴾: «و ما آسمان‌ها و زمین و آنچه که در میان آن دو است را به بازیچه (و بی‌هدف) نیافریدیم.»

درس ۱ دهه - صفحه ۱۵

۵ ۲ طبق آیه «و آن کس که سرای آخرت را بطلبد و برای آن سعی و کوشش کند و مؤمن باشد، پاداش داده خواهد شد.»، مطالبه‌گر آخرت همراه با سعی و ایمان به پاداش اخروی دست خواهد یافت.

درس ۱ دهه - صفحه ۱۷

۶ ۴ طبق آیه ۱۸ سوره اسراء: «آن کس که تنها زندگی زودگذر دنیا را می‌طلبد، آن مقدار از آن را که بخواهیم - و به هر کس اراده کنیم - می‌دهیم؛ سپس دوزخ را برای او قرار خواهیم داد تا با خواری و سرافکندگی در آن وارد شود.»، سرانجام دنیاطلبی، ذلت در دوزخ توصیف شده است.

درس ۱ دهه - صفحه ۱۷

۷ ۳ مقصود و هدف نهایی ما خداوند است و هیچ کسی جز او نمی‌تواند روح پایان‌ناپذیر انسان را سیراب کند و زمینه شکوفایی شدن استعدادها متنوع مادی و معنوی انسان را فراهم آورد. افراد زیرک با انتخاب خدا به عنوان هدف اصلی خود، هم از بهره‌های مادی زندگی استفاده می‌کنند و هم سرای آخرت خویش را آباد می‌سازند. این مفهوم در آیه ﴿مَنْ كَانَ یُرِیدُ ثَوَابَ الدُّنْیَا فَعِیْنَدَ اللّٰهِ ثَوَابُ الدُّنْیَا وَ الْآخِرَةِ﴾: «هر کس نعمت و پاداش دنیا را بخواهد، نعمت و پاداش دنیا و آخرت نزد خداست.» بیان شده است.

درس ۱ دهه - صفحه ۲۱

۸ ۳ افراد زیرک با انتخاب خدا به عنوان هدف اصلی، طبق آیه ﴿فَعِیْنَدَ اللّٰهِ ثَوَابُ الدُّنْیَا وَ الْآخِرَةِ﴾ عمل می‌کنند. البته این هدف (تقرب به خدا)، به همان میزان که بزرگ و ضامن خوشبختی ماست، همت بزرگ و اراده محکم می‌طلبد؛ همان‌طور که دستیابی به گوهرهای گران‌قدر دریاها، پشتکاری شگرف می‌خواهد. برگزیدن خدا به عنوان هدف جامع، در بیت «ای عقل تو به باشی در دانش و در بینش / یا آنکه به هر لحظه صد عقل و نظر سازد؟» تجلّی یافته است.

درس ۱ دهه - صفحه ۲۱

۹ ۲ خداوند همه چیز را برای انسان آفریده و توانایی بهره‌مندی از هر آنچه در آسمان‌ها و زمین است را به او بخشیده است. این‌ها نشان می‌دهد که خداوند انسان را گرمی داشته و از سایر آفریده‌های خود ممتاز فرموده است.

درس ۲ دهه - صفحه ۲۹

۱۰ ۴ قوه تشخیص خوب و بد، صحیح و غلط، حق و باطل از یکدیگر عقل (تفکر و تعقل) است. از نشانه‌های به کارگیری عقل، حق شنوی، حق‌گویی و حق‌پذیری است. کما اینکه در آیه «اگر گوش شنوا داشتیم یا تعقل می‌کردیم، در میان دوزخیان نبودیم.» به داشتن گوش شنوا به مفهوم حق‌شنوی اشاره شده است.

درس ۲ دهه - صفحه ۲۹

۱۱ ۳ اختیار و انتخاب راه هدایت الهی و ایمان به آن، پذیرش انتخاب و اراده فرد در جریان ایمان آوردن است. ایمان با اکراه و اجبار مطلوب نیست و آیه ﴿إِنَّا هَدِیْنَا السَّبِيلَ لَمَّا شَاكِرًا وَّ لَمَّا كَفُورًا﴾ بر نفی اجبار و اختیاری بودن ایمان تأکید ورزیده است. (اختیار، لازمه ایمان است.)

درس ۲ دهه - صفحه ۲۹

۱۲ ۴ خودشناسی (خوبی‌شناسی) سودمندترین دانش‌هاست و طبق آیه ۸ سوره شمس ﴿فَالَهُمْهَا فُجُورَهَا وَ تَقَوَّاهَا﴾: «پس [خداوند] شرّ و خیرش را به او الهام کرده است.»، بدی‌ها و نیکی‌ها به انسان الهام شده است.

درس ۲ دهه - صفحه‌های ۲۸ و ۳۰

۱۳ ۲ گرایش انسان به نیکی‌ها و زیبایی‌ها سبب می‌شود که انسان در مقابل گناه و زشتی واکنش نشان دهد.

درس ۲ دهه - صفحه ۳۱

۷ ۲ یکی از دلایل امکان معاد، اشاره به پیدایش نخستین انسان است که در این آیه این چنین طرح شده است: «و برای ما مثلی زد، در حالی که آفرینش نخستین خود را فراموش کرده بود، گفت: کیست که این استخوان‌های پوسیده را دوباره زنده کند؟ بگو همان خدایی که آن‌ها را برای نخستین بار آفرید و او به هر خلقتی داناست.»
درس ۴ دهم - صفحه‌های ۵۴ و ۵۵

۸ ۳ قرآن برای اینکه قدرت خدا را به صورت محسوس‌تری در زمینه امکان معاد نشان دهد، ماجراهایی را نقل می‌کند که در آن‌ها به اراده خداوند مردگانی زنده شده‌اند. از آن جمله می‌توان به ماجرای عَزَبِرِ نَبِي (ع) اشاره کرد که پس از صد سال که زنده شد، غذایش سالم بود و زنده شدن الاغش را مشاهده کرد و گفت: «می‌دانم خدا بر هر کاری تواناست.»
درس ۴ دهم - صفحه ۵۵

۹ ۴ خداوند درباره نظام مرگ و زندگی در طبیعت، در قرآن می‌فرماید: «خداست که بادها را می‌فرستد تا ابر را برانگیزند. سپس آن ابر را به‌سوی سرزمینی مرده برانیم و آن زمین مرده را بدین [وسیله] پس از مرگش زندگی بخشیدیم. زنده شدن قیامت نیز چنین است.»
درس ۴ دهم - صفحه ۵۶

۱۰ ۲ زندگی انسان در دنیا به گونه‌ای است که امکان تحقق وعده الهی مبنی بر رساندن افراد به آنچه استحقاقش را دارند و ضایع نشدن حق افراد را نمی‌دهد؛ زیرا پاداش بسیاری از اعمال مانند شهادت در راه خدا، کارهای نیک فراوان و خدمت به جمع زیادی از انسان‌ها در دنیا میسر نیست و مجازات بسیاری از افرادی که به دیگران ستم کرده‌اند یا افرادی را که به قتل رسانده‌اند، در دنیا عملی نیست.
درس ۴ دهم - صفحه ۵۷

پاسخ تشریحی آزمون ۶

۱ ۴ زمانی که مجاهدی در راه خدا به شهادت می‌رسد یا هر انسان دیگری می‌میرد، پس از مرگ وارد برزخ می‌شود و تا قیامت در آنجا می‌ماند. عبارت ﴿يَوْمَ يُنْفَخُونَ﴾ به عالم قیامت اشاره کرده است.
درس ۵ دهم - صفحه‌های ۶۵ و ۶۶

۲ ۴ گناهکاران از خدا درخواست می‌کنند که به دنیا بازگردند. خداوند پاسخ می‌دهد: ﴿كَلَّا إِنَّهَا كَلِمَةٌ هُوَ قَائِلُهَا...﴾ «هرگز! این سخنی است که او می‌گوید و پیش روی آن‌ها برزخ و فاصله‌ای است تا روزی که برانگیخته می‌شوند.» آنجا که انسان برای انجام کارهای ترک شده در دنیا درخواست بازگشت می‌کند، آگاهی او به کاستی اعمالش مشخص می‌شود: ﴿لَعَلِّي أَعْمَلُ صَالِحًا فِيمَا تَرَكْتُ﴾
درس ۵ دهم - صفحه ۶۵

۳ ۱ «برزخ» در لغت به معنای «فاصله و حایل میان دو چیز» است. فرشتگان حقیقت وجود انسان را که همان روح است، «توقی» می‌کنند؛ یعنی آن را به طور تمام و کمال دریافت می‌نمایند. اینکه حقیقت وجود انسان، روح اوست، به توقی مربوط می‌شود که دریافت تمام و کمال روح است.
درس ۵ دهم - صفحه ۶۵

۴ ۳ در عالم برزخ، در صورتی که انسان‌ها نیکوکار باشند، از لذت‌های آن برخوردار می‌شوند و اگر بدکار و شقی باشند، از رنج‌ها و دردهای آن متألم می‌شوند. علت درخواست بازگشت انسان‌ها به دنیا، انجام اعمال نیک ترک شده است.
درس ۵ دهم - صفحه ۶۵

۵ ۲ ارتباط انسان در عالم برزخ با دنیا، پس از مرگ نیز همچنان برقرار است؛ بدین معنا که پرونده برخی اعمال انسان با مرگ بسته نمی‌شود و پیوسته بر آن افزوده می‌گردد. باز بودن پرونده اعمال پس از مرگ، همان آثار متأخر است که در حدیث پیامبر (ص) به آن اشاره شده است: «هر کس سنت و روش نیکی را در جامعه جاری سازد، تا وقتی که در دنیا مردمی به آن سنت عمل می‌کنند، ثواب آن اعمال را به حساب این شخص هم می‌گذارند. بدون اینکه از اجر انجام‌دهنده آن کم کنند و...»
درس ۵ دهم - صفحه ۶۶

۶ ۲ کلیدواژه «یومئذ» اشاره به عالم قیامت دارد. اشاره به آثار متأخر (آخِر)، بیانگر ارتباط میان عالم برزخ با دنیاست.
درس ۵ دهم - صفحه ۶۵

۲۳ ۳ عامل نهراسیدن از مرگ ﴿فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ﴾، موجب می‌شود که دفاع از حق و مظلوم و فداکاری در راه خدا آسان‌تر شود و شجاعت به مرحله عالی آن برسد. این پیامد، نتیجه دیدگاه اعتقاد به معاد و ایمان به خدا و آخرت است: ﴿مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَ عَمِلَ صَالِحًا فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَ لَا هُمْ يَحْزَنُونَ﴾.
درس ۳ دهم - صفحه‌های ۴۲ و ۴۳

۲۴ ۲ جامع‌ترین و اصلی‌ترین هدف زندگی انسان، نزدیکی و تقرب به خداست که در عبارت قرآنی ﴿فَعْبُدُوا اللَّهَ تَوَابًا دُنْيَا وَ الْآخِرَةِ﴾ بیان شده است. سودمندترین دانش‌ها، خودشناسی است که در حدیث امام علی (ع) به اهمیت هدف در خلقت انسان اشاره گردیده است: «هیچ کس بی‌پهلو آفریده نشده تا خود را سرگرم کارهای لهو کند.»

درس ۲ دهم - صفحه ۲۸ ترکیبی با درس ۱ دهم - صفحه ۲۱

۲۵ ۴ به میزانی که هدف‌ها برتر و جامع‌تر باشند، هدف‌های بیشتری را در درون خود جای می‌دهند. معمولاً افراد زیرک و هوشمند که از سرمایه عقل بیشتر برخوردارند، هدف‌های خود را به گونه‌ای انتخاب می‌کنند که به قول معروف «با یک تیر چند نشان بزنند.» وجود سرمایه عقل در انسان، منع‌کننده او از لذت‌های زودگذر دنیوی است.
درس ۱ دهم - صفحه ۲۰ ترکیبی با درس ۲ دهم - صفحه ۳۱

پاسخ تشریحی آزمون ۵

۱ ۲ ایمان به زندگی در جهان دیگر، در کنار توحید و یکتاپرستی، سرلوحه دعوت انبیا الهی بوده است. عبارت ﴿اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ﴾ به توحید اشاره دارد و عبارت ﴿لَيَجْمَعَنَّكُمْ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ﴾ به معاد اشاره می‌کند.
درس ۴ دهم - صفحه ۵۳

۲ ۱ در مقابل دعوت پیامبران برای ایمان به جهان آخرت:
۱- گروهی به آن ایمان آورده‌اند (شاکراً)،
۲- گروهی آن را بعید دانسته‌اند و انکار کرده‌اند (کفوراً). یعنی انسان‌ها با اختیار خود، یکی از این دو راه را انتخاب کرده‌اند.
قرآن کریم قطعیت معاد را با تأکید فراوان در لفظ ﴿لَيَجْمَعَنَّكُمْ﴾ که دارای لام و نون تأکید است، بیان می‌کند.
درس ۴ دهم - صفحه‌های ۵۲ و ۵۳

۳ ۴ حتی اگر شخصی دیوانه یا دروغ‌گو که در شرایط عادی گفته‌اش برایمان اعتباری ندارد، به ما خبری از خطر دهد، این اعلام خطر را نادیده نمی‌گیریم و احتیاط می‌کنیم (آن را جدی می‌گیریم). پیامبران عاقل‌ترین و راستگوترین مردمان در طول تاریخ بوده‌اند. آنان با قاطعیت کامل از وقوع معاد خبر داده‌اند و درباره آن هشدار داده‌اند. پس بنابر قانون عقلی «دفع خطر احتمالی، لازم است»، باید به سخن آنان التفات ویژه‌ای داشته باشیم.
درس ۴ دهم - صفحه ۵۳

۴ ۴ در قرآن کریم بعد از یکتاپرستی، درباره هیچ موضوعی به اندازه معاد سخن گفته نشده است. پس بیشترین تکرار در موضوعات قرآنی، مربوط به توحید است. مطابق آیه ﴿اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ لَيَجْمَعَنَّكُمْ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ لَا رَيْبَ فِيهِ وَ مَنْ أَصْدَقُ مِنَ اللَّهِ حَدِيثًا﴾، علت نبودن شک در قیامت، صادق‌القول بودن خدا ذکر شده است.
درس ۴ دهم - صفحه ۵۳

۵ ۴ قرآن یکی از انگیزه‌های انکار معاد را نشناختن قدرت خدا معرفی می‌کند و دلایل و شواهد فراوانی می‌آورد تا نشان دهد خداوند بر برپایی معاد تواناست. مثلاً خداوند برای اثبات قدرت خود، به خلق مجدد سرانگشتان، پس از مرگ اشاره می‌کند.
درس ۴ دهم - صفحه ۵۴

۶ ۴ استدلال‌هایی که امکان معاد را ثابت می‌کنند، آن را از حالت امری بعید و غیرممکن خارج می‌سازند، اما استدلال‌های ضرورت معاد، آن را امری ضروری و واقع‌نشدن آن را امری محال و ناروا معرفی می‌کنند. آیه مذکور با کلیدواژه «عَبَثًا» با اشاره به حکمت الهی، ضرورت معاد را بیان می‌دارد.
درس ۴ دهم - صفحه‌های ۵۴ و ۵۷

پاسخ تشریحی آزمون ۶۷

۱-۱ انسان نیز مانند سایر موجودات دیگر، از قاعده هدفمندی (غایتمندی) جدا نیست و قطعاً هدفی از آفرینش او وجود داشته است و گام نهادن او در این دنیا، فرصتی است که برای رسیدن به آن هدف به او داده شده است. از این رو، حضرت علی (ع) هرگاه که مردم را موعظه می‌کرد، معمولاً سخن خود را با این عبارت آغاز می‌کرد: «ای مردم، هیچ کس بیهوده آفریده نشده تا خود را سرگرم کارهای لهو کند...»
درس ۱ دهم - صفحه ۱۵

۲-۱ از آنجا که گرایش انسان به نیکی‌ها و زیبایی‌ها سبب می‌شود در مقابل گناه واکنش نشان دهد و خود را سرزنش و ملامت کند و در اندیشه جبران برآید، خاستگاه ملامت، «وَوَيْسٍ وَمَا سَوَّاهَا...» و جبران‌کننده «وَلَا أُقْسِمُ بِالنَّفْسِ اللَّوَّامَةِ» است.
درس ۲ دهم - صفحه‌های ۳۰ و ۳۱

۳-۱ در حدیث پیامبر (ص) که فرمود: «الْتَأَسُّ نِيَامٌ، فَإِذَا مَاتُوا، اِنتَبَهُوا: مردم [در این دنیا] در خوابند، هنگامی که بمیرند، بیدار می‌شوند»، دنیا به خوابی کوتاه و گذرا تشبیه شده است و با مرگ (مفارقت انسان از دنیا)، بیداری و هشیاری بیشتر انسان آغاز می‌شود.
درس ۳ دهم - صفحه ۴۱

۴-۱ خداوند انسان را به گونه‌ای آفریده که گرایش به بقا و جاودانگی دارد و از نابودی گریزان است و بسیاری از کارها را برای حفظ بقای خود انجام می‌دهد. اگر بناست ما انسان با این همه استعدادها و سرمایه‌های مختلفی که خداوند در وجودمان قرار داده است، خاک شویم و معادی هم نباشد، این سؤال مطرح می‌شود که دلیل آفریدن این استعدادها و سرمایه‌ها در درون ما چه بود؟
درس ۴ دهم - صفحه ۵۶

۵-۴ طبق عبارت قرآنی «وَمِنْ وَرَائِهِمْ بَرْزَخٌ إِلَى يَوْمِ يُبْعَثُونَ»، غایت حضور انسان در برزخ، تا روز قیامت است و آدمیان تا قیامت در آنجا می‌مانند و در صورتی که نیکوکار باشند، از لذت‌های آن برخوردار و اگر بدکار و شقی باشند، از رنج‌ها و دردهای آن متألم می‌گردند.
درس ۵ دهم - صفحه ۶۵

۶-۲ از آیات سوره حج: «روزی که هر مادر شیردهی، طفل شیرخوار خود را فراموش می‌کند. مردم از هیبت آن روز همچون افراد مست به نظر می‌رسند در حالی که مست نیستند ولیکن عذاب خدا سخت است»، صدای مهیب قیامت (نفخ صور) و علیت سختی عذاب الهی برداشت می‌گردد.
درس ۶ دهم - صفحه‌های ۷۴ و ۷۵

۷-۱ خداوند در سوره معراج می‌فرماید: «وَأَن هَا كَ اَمَانَتَا وَ عَهْدِ خُود رَا عَايَتِ مِی كُننْد وَ اَن هَا كَ بَه رَا سَتِی اَدَای شَهَادَتِ كُننْد وَ اَن هَا كَ بَر نَمَاز مَوَاطِبَتِ دَارنْد، اَن اَن دَر بَاغ هَا ی بَه شَتِی گَرَا مِی دَا شَتِ مِی شُونْد.»
درس ۷ دهم - صفحه ۸۶

۸-۳ باید عهد و پیمان خود را در زمان‌های معینی، مانند آخر هر هفته، آخر هر ماه یا شب قدر هر سال، تکرار کنیم تا استحکام بیشتر پیدا کند و به فراموشی سپرده نشود. خداوند در سوره فتح می‌فرماید: «وَهَر كَس كَه نَسِبَت بَه عَهْدِی كَه بَا خُدا بَسْتَه وَ فَا كُننْد، بَه زُودِی پَا دَا ش عَظِی مِی بَه اُو خَوَا هَد دَا د.»
درس ۸ دهم - صفحه ۱۰۰

۹-۲ برخی می‌گویند: «اگر قلب انسان با خدا باشد، کافی است و عمل به دستورات او ضرورتی ندارد. آنچه اهمیت دارد، درون و باطن انسان است، نه ظاهر او. افرادی که این توجیه را می‌آورند، باید توجه داشته باشند که سرپیچی از فرمان خدا، نشانه عدم صداقت در دوستی است و امام صادق (ع) فرمودند: «مَا أَحَبَّ اللَّهُ مَنْ عَصَاهُ»: «کسی که از فرمان خدا سرپیچی کند، او را دوست ندارد.»
درس ۹ دهم - صفحه‌های ۱۱۳ و ۱۱۴

۱۰-۳ انسان تا به پاسخ نیازهای برتر نرسد، آرام و قرار نمی‌یابد نیازهایی که برآمده از سرمایه‌های ویژه‌ای است که خداوند به انسان عطا کرده است.
درس ۱ یازدهم - صفحه ۱۳

۱۱-۴ فلسفه درس نخوانده بودن پیامبر (ص)، به شک نیفتادن کج‌اندیشان است که در آیه «وَمَا كُنْتُمْ تَتْلُوا مِنْ قَبْلِهِ مِنْ كِتَابٍ وَلَا تَخُطُّهُ بِيَمِينِكُمْ إِذْ لَأْتَابَتِ الْمُبْطِلُونَ» اشاره شده است. ناتوانی جن و انسان در آوردن مثل قرآن در آیه «قُلْ لَئِنْ اجْتَمَعَتِ الْجِنَّ وَالْإِنْسُ عَلَيَّ أَنْ يَأْتُوا بِمِثْلِ هَذَا الْقُرْآنِ لَا يَأْتُونَ بِمِثْلِهِ وَلَوْ كَانَ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ ظَهِيرًا».
درس ۳ یازدهم - صفحه‌های ۳۸ و ۳۹

۱۲-۳ پیامبران الهی که حقیقت گناه و معصیت را مشاهده می‌کنند و چون می‌دانند که با انجام آن از چشم خدا می‌افتند و از لطف و رحمت او دور می‌شوند، محبت به خداوند را با هیچ چیز عوض نمی‌کنند. زیرا کسی گناه می‌کند که هوی و هوس بر او غلبه کند.
درس ۴ یازدهم - صفحه ۵۴

۱۳-۲ این فرضیه که مسئولیت‌های تعلیم و تبیین وحی و ولایت و سرپرستی جامعه پس از پیامبر (ص) پایان یافته است، نادرست است. زیرا با گسترش اسلام، مکاتب و فرقه‌های مختلف و مشکلات زیادی پدید آمد که نیاز به معلم و حاکم، بیشتر گردید و این نیاز اصولاً تمام شدنی نیست و دائمی است.
درس ۵ یازدهم - صفحه ۶۳

۱۴-۱ پیامبر (ص) در جهت محبت و مدارا با مردم می‌فرمود: «بدی‌های یکدیگر را پیش من بازگو نکنید؛ زیرا دوست دارم با دلی پاک و خالی از کدورت با شما معاشرت کنم.»

امام علی (ع) نیز در عهدنامه مالک اشتر در مورد عیب‌جویان، چنین توصیفی می‌کند: «کسانی را که از دیگران عیب‌جویی می‌کنند، از خود دور کن؛ زیرا در نهایت مردم عیب‌هایی دارند و مدیر جامعه باید بیش از همه در پنهان کردن آن‌ها بکوشد.»
درس ۶ و ۱۰ یازدهم - صفحه‌های ۷۷ و ۱۳۲

۱۵-۴ رفتار ائمه اطهار (ع) در طول ۲۵۰ سال بعد از رحلت پیامبر (ص) تا امامت امام عصر (ع) و غیبت ایشان چنان مکمل یکدیگر است که گویی یک شخص می‌خواهد برای رسیدن به یک مقصد مسیری را بپیماید، ولی مسیر یک دست نیست. پس روش‌ها و رویه‌های مختلفی را می‌طلبد.
درس ۸ یازدهم - صفحه ۱۰۳

۱۶-۴ امام علی (ع) می‌فرماید: «إِنَّهُ لَيْسَ لِنَفْسِكُمْ ثَمَرٌ إِلَّا الْجَنَّةَ فَلَا تَتَّبِعُوا إِلَّا بِهَا». این حدیث بیانگر شناخت ارزش خود و نفروختن خویش به بهای اندک است. پس با آیه «ما فرزندان آدم را کرامت بخشیدیم...» مرتبط است، اما دقت شود که عبارت «ای فرزند آدم...»، حدیث قدسی است، نه آیه قرآن.
درس ۱۱ یازدهم - صفحه‌های ۱۴۰ و ۱۴۱

۱۷-۴ طبق آیه «وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا لِتَسْكُنُوا إِلَيْهَا وَ جَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَ رَحْمَةً إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ»، «و از نشانه‌های خدا آن است که همسرانی از [نوع] خودتان برای شما آفرید تا با آن‌ها آرامش بیابید و میان شما «دوستی» و «رحمت» قرار داد. همانا که در این مورد، نشانه‌هایی است برای کسانی که تفکر می‌کنند»، «مودت و رحمت میان زن و مرد در خانواده، نشانه‌ای است که خداوند در مورد آن مردم را به تفکر تشویق می‌کند. ایجاد دوستی و محبت میان زوجین، نمونه‌ای از رشد اخلاقی و معنوی پس از ازدواج (پیوند مقدس) میان آنان است.»
درس ۱۲ یازدهم - آیه صفحه ۱۴۹

۱۸-۳ اینکه خداوند حق تغییر و تصرف، ولایت و فرمانروایی در جهان را دارد، تابع و نتیجه مالکیت خداست و اینکه پیامبر (ص)، واسطه و رساننده فرمان الهی به بندگان است، بیانگر ولایت الهی و برخاسته از مالکیت است. توحید در مالکیت در آیه «وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ» مطرح شده است.
درس ۲ دوازدهم - صفحه ۱۹

پاسخ تشریحی آزمون ۶۸

۱ ۴ مطابق آیات ۲۰۱ و ۲۰۲ سوره بقره، کسانی از کار خود بهره‌مند می‌شود که اینگونه دعا کنند: «پروردگارا به ما در دنیا نیکی عطا کن و در آخرت نیز نیکی مرحمت فرما و ما را از عذاب آتش نگاه دار. اینان از کار خود نصیب و بهره‌ای دارند و خداوند سریع الحساب است.»
درس ۱ دهم - صفحه ۱۷

۲ ۲ عداوت حداکثری یا دشمن‌ترین دشمنی، در کلام امام علی (ع) به نفس اماره نسبت داده شده است که ما را از پیروی عقل و وجدان (سرزنشگر درونی) باز می‌دارد.

گاهی غفلت‌ها سبب دوری ما از خدا و فراموشی یاد او می‌شود، ولی باز که به خود باز می‌گردیم، او را در کنار خود می‌یابیم.
درس ۲ دهم - صفحه‌های ۳۰ و ۳۳

۳ ۴ خداپرستان معتقدند آنان که زندگی را محدود به دنیا می‌بینند و با کوله‌باری از گناه با مرگ مواجه می‌شوند، مرگ برایشان ناگوار و هولناک است. محدود دانستن زندگی به دنیا در آیه ﴿وَقَالُوا مَا هِيَ إِلَّا حَيَاتُنَا الدُّنْيَا...﴾ مطرح شده است. تقابل علم حقیقی با ظن و گمان در آیه ﴿وَمَا لَهُمْ بِذَلِكَ مِنْ عِلْمٍ إِنْ هُمْ إِلَّا يَظُنُّونَ﴾ مطرح شده است.
درس ۳ دهم - صفحه‌های ۴۱ و ۴۴

۴ ۳ دلایلی که امکان معاد را اثبات می‌کنند دلایلی هستند که آن را از حالت امری بعید و غیرممکن خارج می‌سازند. قرآن برای اینکه قدرت خدا را به صورت محسوس‌تری در زمینه امکان معاد نشان دهد، ماجراهایی را نقل می‌کند که در آن‌ها به اراده الهی مردگانی زنده شده‌اند.
درس ۴ دهم - صفحه‌های ۵۴ و ۵۵

۵ ۲ از دلایل وجود شعور و آگاهی در برزخ که حد فاصل زندگی دنیوی و اخروی ماست، سخن گفتن پیامبر (ص) با کشته‌شدگان جنگ بدر می‌باشد که فرمود: «قسم به کسی که جانم در دست اوست، ایشان به این کلام از شما شنوا ترند و فقط نمی‌توانند پاسخ دهند.»
درس ۵ دهم - صفحه‌های ۶۵ و ۶۶

۶ ۳ در حادثه تغییر در ساختار زمین و آسمان‌ها در مرحله اول قیامت، زمین به شدت به لرزه در می‌آید و خرد می‌شود، کوه‌ها سخت در هم کوبیده شده و متلاشی می‌شوند و همچون ذرات گرد و غبار در هوا پراکنده می‌گردند و کوه‌ها به صورت توده‌هایی از شن نرم (کثیباً مهیلاً) در می‌آیند.
درس ۶ دهم - صفحه ۷۵

۷ ۴ یکی از آثار عزم قوی، استواری بر هدف، شکیبایی و تحمل سختی‌ها برای رسیدن به آن هدف است که لقمان در این باره به فرزندش می‌گوید: ﴿وَاصْبِرْ عَلَىٰ مَا أَصَابَكَ: بر آنچه (در این مسیر) به تو می‌رسد، صبر کن. امام کاظم (ع) در مورد عزم و تصمیم قوی می‌فرماید: «خدا یا می‌داند که بهترین توشه مسافر کوی تو عزم و اراده‌ای است که با آن خواستار تو شده باشد.»
درس ۸ دهم - صفحه‌های ۹۵ و ۹۹

۸ ۳ هر میزان که ایمان انسان به خدا بیشتر شود، محبت وی نیز به خدا بیشتر می‌شود. کمال محبت به خدا و شدت آن در انتهای آیه ﴿وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَتَّخِذُ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَنْدَاداً يُحِبُّونَهُمْ كَحُبِّ اللَّهِ وَالَّذِينَ آمَنُوا أَشَدَّ حُبًّا لِلَّهِ﴾ اشاره شده است.
درس ۹ دهم - صفحه ۱۱۲

۹ ۴ طبق فرموده پیامبر (ص): «اگر شخصی غیبت مسلمانان را کند (متبوع)، تا چهل روز نماز و روزه‌اش قبول نمی‌شود، مگر اینکه فرد غیبت شده او را ببخشد. (تابع)» بنا به فرموده دیگر پیامبر (ص): «هر کسی چهل روز کارهای خود را خالصانه و برای رضای خدا انجام دهد، چشمه‌های حکمت و معرفت از دل و زبانش جاری می‌شود.»
ترکیبی درس ۱۰ دهم - صفحه ۱۲۸ با درس ۴ دوازدهم - صفحه ۴۷

۱۹ ۲ حضرت علی (ع) به مردم زمان خود و همه مردمی که به خدا ایمان دارند می‌فرماید: «تقوای الهی پیشه کنید: هم در مورد بندگان خدا، هم در مورد شهرها و آبادی‌ها؛ چرا که شما در برابر همه این‌ها حتی سرزمین‌ها و چهارپایان مسئولید. خدا را اطاعت کنید و از عصیان او بپرهیزید.» انسان موحد حتی به حیوانات نیز آسیب نمی‌رساند (حداقل)، بلکه به ادامه بقا و زندگی آن‌ها کمک می‌کند.
درس ۳ دوازدهم - صفحه ۳۳

۲۰ ۳ طبق آیه شریفه ﴿الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَنُدْخِلَنَّهُمْ مِنَ الْجَنَّاتِ الَّتِي كَانَتْ يُوعَدُونَ فِيهَا وَلَهُمْ فِيهَا نِسْوَاتٌ لَمْ يَحْزَنُوا وَلا هُمْ يَحْزَنُونَ وَلا فِيهَا كَلْبٌ وَلا يَسْمَعُونَ سَمًّا وَلا أَلْسِنًا سَاكِرَةً وَلا فِيهَا ضَرْبٌ مِمَّا كَانُوا يَكْفُرُونَ﴾: «ای فرزندان آدم، آیا از شما پیمان نگرفته بودم که شیطان را نپرستید که او دشمن آشکار شماست؟ و اینکه مرا بپرستید [که این راه مستقیم است؟]، معاهده یا عهد الهی با انسان، عبودیت و پرستش خالصانه خداست که همان راه راست و درست است.
درس ۴ دوازدهم - صفحه ۴۳

۲۱ ۳ خداوند در آیه ﴿ذَلِكَ بِمَا قَدَّمْتُمْ أَيْدِيكُمْ وَآَنَّ اللَّهَ لَيْسَ بِظَلِيمٍ لِلْعَبِيدِ﴾: «این [عقوبت]، به خاطر کردار پیشین شماست [و نیز به خاطر آن است که] خداوند هرگز به بندگان ستم نمی‌کند.»، به مکافات اعمال پیش فرستاده شده انسان در آخرت (عالم غیبی) اشاره کرده است که نشان از مسئولیت‌پذیری انسان است. موضوع «مسئولیت‌پذیری و مجازات» در بیت «هیچ گویی سنگ را فردا بیا / ورنه نیایی من دهم بد را سزا؟» تأیید شده است.
درس ۵ دوازدهم - صفحه‌های ۵۴ و ۵۵

۲۲ ۴ مطابق آیات سوره هود: «کسانی که زندگی دنیا و تجملات آن را بخواهند، حاصل کارهایشان را در همین دنیا به آنان می‌دهیم و کم و کاستی نخواهند دید. اما اینان در آخرت جز آتش ندارند و هرچه در دنیا کرده‌اند بر باد رفته و آنچه را که انجام می‌دهند، باطل است.»
انسانی که به دام گناه می‌افتد، خداوند برای او شرایطی فراهم می‌کند که بتواند توبه کند و از گناه دوری نماید؛ حتی اگر بارها گناه کرد و توبه نمود، باز هم خداوند از گناه او می‌گذرد.
درس ۶ دوازدهم - صفحه‌های ۷۰، ۷۱ و ۷۲

۲۳ ۲ تولید، توزیع و تبلیغ فیلم‌ها، لوح‌های فشرده، مجلات، روزنامه‌ها، کتاب‌ها و انواع آثار هنری به‌منظور گسترش فرهنگ و معارف اسلامی و مبارزه با تهاجم فرهنگی و ابتذال اخلاقی، از مصادیق مهم عمل صالح و از واجبات کفایی و دارای پاداش اخروی بزرگ است.

حکم حرام بودن (تحريم) زنا برای دیروز، امروز و فردای انسان‌ها باقی است تا هیچ‌گاه موقعیت خانواده متزلزل نشود و سلامت جسمی و روحی انسان‌ها به خطر نیفتد.
درس ۸ دوازدهم - صفحه‌های ۹۸، ۹۹ و ۱۰۱

۲۴ ۲ یکی از اهداف مهم پیامبر اکرم (ص)، ارتقای جایگاه خانواده، به‌عنوان کانون رشد و تربیت انسان‌ها و مانع اصلی فساد و تباهی بود. احیای منزلت زن و ارزش‌های اصیل او از عناصر اصلی این برنامه به شمار می‌رفت. رسول خدا (ص) با گفتار و رفتار خویش (قول و فعل نبوی) انقلابی عظیم در جایگاه خانواده و زن پدید آورد.
درس ۹ دوازدهم - صفحه‌های ۱۱۳ و ۱۱۴

۲۵ ۱ در قرون وسطی وقتی اندیشمندان و دلسوزان اروپا اندکی با تمدن مسلمانان آشنایی پیدا کردند، با شور و شوق فراوان برای تحول در جامعه خود از ثمرات تمدن اسلامی بهره‌برداری نمودند. کتاب‌های دانشمندان مسلمان به سرعت ترجمه شد، علاقه به پژوهش و آزمایش و تجربه افزایش یافت. پس از گذر از قرون وسطی و شکل‌گیری دوره جدید، توجه گسترده‌ای در کشورهای اروپایی به حقوق و قانون پدید آمد که عموماً عکس‌العملی در برابر حاکمیت نامطلوب کلیسا بود. آگاهی به قانون و حقوق، ابتدا با ترجمه آثار اسلامی اتفاق افتاد.
درس ۱۰ دوازدهم - صفحه‌های ۱۲۹ و ۱۳۳